TRACTATVS
De Superstitionibus,
CONTRA MALEFICIA SEV SORTILEGIA QVAE HODIE vigent in orbe terrarum: In lucem nuperrime editus.

Auctore D. Martino de Arles: In sacra Theologia professore: ac canonico & archidiacono Pamp.

Romæ, Apud Vincentium Luchinum. 1559.

INCIPIT INSIGNIS ET exquisitissimus Tractatus de Superstitionibus; editus per reuerendum dominum magistrum Martinum de Arles in sacra Theologia professorem meritissimum: ac canonicum & archidiaconum vallis de aybar in Ecclesia Pamp̄. Regni Nauarræ.

Vadam die cum peractis diuinis officiis post prandium intra hortos amenos huius nostrę īsignis Ecclesię nonnulli ex fratribus concanonicis essemus simul recreādi causa inter alias honestas colloquutiones: ortus est sermo de superstitionibus, quę prodolor, hoste procurante antiquo his diebus vigent in orbe terrarum: cum ergo de his confabularemur quesiuit a me vnus ex eis: scilicet venerabilis dominus Archidiaconus de vssum, mihi frater amantissimus, narrando quod est

Antiquus vſus in oppido quodam ſui archidiaconatus: vt cũ aliqua neceſſitas tempore ſiccitatis fructibus terrę ingruerit: magna cũ deuotione proceſſionaliter clerus & coloni cũ hymnis & canticis ad ſanctum Petrum de vſſum: titulũ videlicet ſui archidiaconatus ſe conferũt: ibique miſſa celebrata & orationibus imaginem beati Petri ab altare in dorſo vel brachiis ad oram fluminis cum canticis & laudibus deferunt. Aliqui tamen eorum quęrunt ab ipſa imagine dicentes: ſancte Petre ſuccurre nobis in hac neceſſitate poſitis, vt impetres nobis à Deo pluuiam &c. hoc. ii. hoc. iii. Et cum ad ſingula nihil reſpondeat, clamant dicentes ſubmergatur beatiſſimi Petri imago ſi nobis apud Deum omnipotentem gratiam ex poſtulatam pro imminenti neceſſitate non impetrauerit. Reſpondent aliqui de primatibus non equidem ita fiet: nam tanquam bonus paſtor impetra-

bit gratiam prefatam & itercedet apud Deum. Et ita datis fideiussoribus pro parte beati Petri (vt asseruut ipsi coloni) nunquam fuerunt decepti neque destituti in necessitate & desiderio suo precertim pluuię quin infra. xxiiii. horas pluuiam habuerint: ideo super hoc cupiens a me imformari: quesiuit. Vtrum in hoc committatur aliquod peccatum: secundũ idolatrię superstitionis vel alterius huiusmodi? Quam questionem frater venerande proculdubio tibi explanare & aliis exponere, fateor ingenii mei vires excedere. Cum non videam in me quid tuę & aliorum sapientię dignum aut elegantia dicendi aut sententiarum grauitate possim afferre. Verũtamen (quoniã vires quas imperitia negat, charitas administrat) vt saluti animarum consulatur. Memor insuper meę professionis pioque zelo succensus. Quę dominus mihi ministrauerit ex pręcipuis & autenticis doctoribus paucula

colligere tibi curabo: in quo quidem opuſculo (vt magiſtri ſententiarum vtar verbis) in prologo non ſolum pium lectorem, ſed etiam liberum correctorem deſidero quod vtinam tot haberet zelatores aduerſus maleficia & ſuperſtitiones ſenſualium hominum quot pro dolor hoc noſtro tempore reperitur numerus phitonum & maleficiorum. In primis frater venerabilis populus ipſe (vt video) ſub pretextu Religionis plura mala committit quę ex tua informatione elici poſſunt: & ex alia quam a fide dignis illius loci perſonis accepi. Nam primo commitunt actum ſuperſtitionis, Secundo ſacrilegium, Tertio tentant Deum & ſtulte agunt & ſcandalum ex ſuo actu committunt. De quibus omnibus per ordinem eſt dicendũ. Et primo de ſuperſtitione.

Quid sit superstitio declaratur.

SVperstitio enim vt habetur a doctoribus & super illo passu ad Colloce .ii. quę sunt rationem habentia sapientię in superstitione est Religio supra modum seruata habens rationem sapientię non in veritate : sed in falsitate quę est abundans vbi nulla vtilitas : sed per humanam sapientiam quę vt dicitur Iacob.iii. Terrena est animalis & diabolica. Item Gregorius ibidem in glo. superstitio simulata est Religio vt videantur vera quę falsa sunt : quę mentes in terrena humiliat ne erigantur ad superna. Et Nicolaus ibidem in superstitione .i. superflua & vana Religione. Ex quibus sequitur quod superstitio est Religio supra modũ seruata.i. modis & circũstantiis malis & defectuosis. Pro huius tamen ampliori decla-

ratione notandum eſt quod dicit beatus Tho. ii. ii. q. xcii. ar. i. ſuperſtitio inquit eſt vitium religioni oppoſitum: ſecundum exceſſum plus exhibens in cultum diuinum quam vera Religio: quia exhibet cultum diuinum: vel cui non debet, vel eo modo quo non debet: prout in cultu diuino fit aliquid quod fieri non debet. Sed actus ſubmergendi imaginem (quem iſti faciunt) eſt huiuſmodi. Nam in cultu diuino faciunt illud quod fieri non debet: ergo cultus diuinus fit eo modo quo fieri non debet. Et ſi totus actus eorum redditur malus ex mala circunſtantia: quia ſecundum Dionyſium de diuinis nominibus bonum eſt ex integra cauſa: malum autem ex ſingularibus defectibus: ergo iſti & alii huiuſmodi cōmittūt ſuperſtitionem. Nam quod proceſſionaliter eant ad dictam Eccleſiam & quod ibidem miſſam celebrent. &c. actus eſt religionis cum religio ſit vir-

tus inclinans ad reddendum debitum cultum & honorem Deo : ratione suę excellentię : vt ponit sanctus Tho. ii.ii. q.lxxxi.ar . ii . & tam in cordis quam in corporis actibus .

Questio, religioni opponitur superstitio, declaratur.

HVic tamen actui opponitur prima species superstitionis quam ponit beatus Augustinus in libro de doctrina Christiana : & est quando diuinus cultus exhibetur Deo vero modo tamen indebito . Nam secundum quod diuinus cultus ordinatur ad quandam directionem humanorum actuum, secundum instituta Dei qui colitur , ad hoc pertinet superstitio quarumdam obseruationum vel obseruantiarum . Cum igitur sub pretextu Religionis isti imaginem sancti Petri ad oram fluminis ducãt : eamq;

ſubmergant , vel ſubmergere attentent , inde ſperantes ſortiri ſuum optatum effectum . Hoc ſuperſtitioſum eſt . Nam illud quod a Deo vel a ſctīs ſpectare patienter debent & per debita media impetrare . a creaturis illicite & indebite requirunt per media ſuperſtitioſa verbis & factis inordinatis & ab aliis inuſitatis . &c. Quod autem in cultu diuino poſſit eſſe aliquid ſuperſtitioſum probat doctor ſanctus in libro ſupra nominato.q.xc.iii.ar.ii.vbi magis declaratur diffinitio ſuperſtitionis : & primo dictam concluſionem probat auctoritate beati Auguſtini.ii.de doctrina Chriſtiana : vbi dicit quod bonus verus que Chriſtianus etiam in litteris ſuperſtitioſa figmenta repudiat : ſed per ſacras litteras Deus colendus oſtenditur. Concluditur ergo quod etiam in cultu diuino poteſt eſſe ſuperſtitio ex aliqua ſuperfluitate . Vnde in corpore articuli dicit quod aliquid dicitur ſuper-

fluum dupliciter: vnomodo ſecundum abſolutam quantitatem & ſecundũ hoc nõ poteſt eſſe aliquid ſuperfluũ in diuino cultu: quia nihil poteſt homo facere quod non ſit minus eo quod Deo debet. Alio modo poteſt habere aliquid ſuperfluum ſecundum quantitatem proportionis: quia ſcilicet non eſt fini proportionatũ. finis autem diuini cultus eſt vt homo det gloriam Deo & ei ſe ſubiiciat mẽte & corpore. Et ideo quicquid hõ faciat quod ad Dei gloriã pertineat:& ad hoc quod mẽs hoĩs Deo ſubiiciatur:& etiã corpus per moderatã refrenationẽ cõcupiſcẽtiarũ ſecũdũ Dei Eccleſięq; ordinationẽ & cõſuetudinẽ eorũ: quib⁹ hõ Deo cõuiuit nõ eſt ſuperfluũ in diuino cultu. Si aũt aliquid ſit quod quãtũ eſt de ſe: nõ pertinet ad Dei gloriã: neq; ad hoc quod mẽs hoĩs feratur ĩ Deũ: aut quod carnis cõcupiſcẽtię ĩordinatę refrenẽtur: aut etiã ſi ſit preter Dei & eccleſię ĩſtitutionẽ: vel cõtra cõſuetudinẽ

communem : que secundum Augustinum pro lege habenda est totum hoc reputandum est superfluum & superstitiosum : quia in exterioribus solum consistens ad interiorem Dei cultum non pertinet. Vnde Augustinus in libro de vera Religione inducit quod dicitur Luce.xvii. Regnum Dei intra vos est : loquitur contra superstitiosos qui secundum exterioribus principalem curam inpendunt. Hęc beatus Thomas.

Quod submersio illa imaginum quantumcunque cum hymnis & cãticis agatur, pertinet ad iniuriã sanctorũ, & est actus superstitiosus.

COnstat autẽ quod submergere imaginẽ beati Petri nõ pertinet ad Dei gloriã qua laudatur dominus in sanctis eius, sed ad vituperiũ & iniuriam, neque secundũ Dei Ecclesięq; ordinationẽ

que ordinauit quod imagines sanctorum adorentur vt infra dicetur. Sed econtra nulla gens neque patria communiter talia agere attentauit vnquam: ergo concludendũ est quod actus ille per omnia est malus & superstitiosus, quod si aliquid numinis in simili obseruantia adest: theologi viri Religiosi atque deuoti deberent istam obseruantiam magis cognoscere & custodire. Cuius oppositũ inuenitur: quia dissuadent illam: reprobant & prohibent: ergo talis ritus transit in superstitionem quę nihil aliud est quam vana religio: vt supradictũ est. Dicitur autem vana: quia caret ratione & effectu. Vnde magister Iohan. de gerson. de directione cordis perte.iii. ponit hanc regulam dicens.

Ponitur regula generalis ad cognoscendum quis sit actus illicitus, vel superstitiosus.

OMnis obſeruatio cuius effectus expectatur aliter quam per rationē naturalem: aut per diuinū miraculū vel voluntatem debet rationaliter reprobari: & de pacto demonū expreſſo vel occulto vehementer haberi ſuſpecta ſic inquit determinauit tempore noſtro ſacra theologorū facultas Pariſienſis vniuerſitatis: hęc ille. Ex quibus inferam aliquas propoſitiones. Prima quod vicini illi de labiano qui ſimiliter agunt & proceſſionaliter ducūt corpus ſanctę Felicię tempore ſiccitatis: & tandē ſubmergūt habentes eandem falſam credulitatem ſicut predicti de lūbier: ſunt eo modo ſuperſtitioſi & vani: quia talis actus caret rationibus in prędicta regula poſitis & offenditur Deus. Nam ſecundum Auguſtinum de decem cordis. Superſtitio inquit eſt de maximis ſeruilibus operibus demonum: & contra diuinam reuerentiam.

Infert quasdam propoñes de singularibus actibus superstitiosis peractis ĩ die sancti Iohãnis baptistę & beatorũ Petri & Pauli.

SEcunda propositio cũ in die festiuitatis sancti Iohannis baptistę propter iocũditatem multa pie agũtur a fidelibus : puta pulsatio campanarum : & ignes iocũditatis : similiter summo mane exeunt ad colligendum herbas odoriferas & optimas & medicinales ex sua natura & ex plenitudine virtutum propter tempus : sunt quidam vulgares adeo superstitiosi vt que fiunt ad solemnitatem & iocunditatem festi credant fieri ad remedia superstitiosa: vt pulsationem campanarum ad effugandos spiritus vel maleficos quę vulgariter broxe nuncupantur : quidem ignes accendunt in compitis viarum in agris : ne inde tales sortilegę & maleficę illa noctę

transitũ faciant : vt ego propriis oculis vidi : alii enim herbas collectas in die sancti Iohannis incendentes contra fulgura : tonitrua : & tempestates credunt suis fumigationibus arcere demones & tempestates : quod commune est apud nos : & sepenumero in mea visitatione reprehendere curaui : alii hoc : alii illud : illa die superstitiose agunt iñ colligendis herbis & scindendis ramis nucum : vel aliarum arborum : credentes per hoc guturnosos posse sanari. Nec tamen negare debemus illas herbas habere virtutem medicinalem ad fumationes faciendas contra infirmitates puerorum & etiam iumentorum : non tamen hoc prouenit ex collectione precise talis diei : nec ex collectione ante solis ortũ vel post solis ortũ (vt quidam fatue credunt) sed ex virtute naturali earũ herbarũ quam etiam eo tempore iam attingunt : nec in collectione herbarum quaruncũq; medicinaliũ

naliũ quocũq; tempore aliquas obserua tiones aut incantationes licet accendere nisi cũ simbolo diuino : aut dominica oratione vt tantũ creator & Deus omniũ honoraretur . vt ait sanctus Tho. ii. ii.q.xcvi.ar.iiii.Nec video vnde isti fabri ferrarii siue mulciberi die sancti Iohannis baptistę : & die Apostolorũ Petri & Pauli precise minuant vel fleubothonizent equos & alią iumenta potius quam aliis diebus in eodem tempore : sed hoc videtur superstitiosum & a diabolo suasum:vt dies & solennitates tantorũ sanctorũ soluantur contra diuinam reuerentiam. De similibus dierũ obseruationibus inferius tangemus. Alii enim balneant se in illa die de mane : & saltant super ignem herbarũ illarũ de nocte : credentes per hoc carere prurigine & scabie per totũ illũ annũ. Alii hoc : alii illud: superstitiose & ĩfideliter agũt de quibus per ordinem est dicendum.

Quod mulieres ſortilegæ & maleficę quę vulgariter broxe nūcupantur nō transferūtur localiter ad loca in quibus ſe fuiſſe de nocte dicūt: ſed mētaliter & fantaſtice tantum.

ET primo de falſa opinione credentium illas maleficas & ſortilegas mulierulas que vt plurimū vigent in regione baſconica ad ſeptentrionalē partem montium pireneorum que vulgariter broxe nuncupantur poſſe transferri de loco in locū per realē mutationē. Nā re vera vt habetur. xxvi. q. v. Epiſcopi ex cōcilio acquiren. tales perſonę nō transferuntur a demone localiter in loca in quibus dicunt ſe fuiſſe: credentes cū Diana vel herodia de nocturnis horis equitare: vel ſe in alias creaturas tranſformare. Sed ipſe ſathanas cū mētem cuiuſq; mulieris ſimilis ceperit: hāc per īfidelitatem ſibi ſubiugauerit lico trāsformat ſe in diuerſarū formarū ſpecies & ſi

militudines creaturarũ. repreſentat fan taſie dormientis qui hmõi ſuperſtitionẽ ſequitur. Et mẽtem quam captiuã tenet in ſomnis deludẽs: modo per leta: modo per triſtia imaginarie ſolum deducit nõ veraciter: & cum hoc ſola anima patiatur infidelis hęc nõ ĩ animo: ſed ĩ corpore euenire opinatur. Vnde quędã mulierculę ĩſeruiẽtes ſathane demonũ illuſionibus ſeductę: credunt & profitentur nocturnis horis cum Diana paganorum dea vel Venere ĩ magna mulierum multitudine equitare: & alia nephanda agere: puta paruulos a lacte matris auellere: aſſare: & comedere: domos per caminos ſeu feneſtras intrare: & habitantes variis modis inequitare. quę omnia & con ſimilia ſolum fantaſtice accidunt eis.

Quod aliquãdo mulieres etiã ꝓbæ ĩprobe patiũtur cõcubitũ a dẽone ĩcubo.

ET non ſolum apud maleficas ſed & circa alias probas mulieres accidit

hęc illuſio: nam relatu cuiuſdam ſacerdotis habui his temporibus ſibi in confeſſione reuelatũ a quadam proba muliere coiugata: cui ſepe i ſomnis videbatur realiter ſuper iumēta equitare per campos cũ aliis: & ſic incedendo ſuper aquã coire hominem cũ ea & ſentire intenſam concupiſcentiam in actu & hoc ſępe ei accidiſſe: quod cũ eius confeſſor a me quereret: quid aliud ad illam equitationem reſpõderi potuit, quam quod de prędictis maleficiis non realiter ſed fantaſtice acciderit ſibi: & hoc illuſione demonis ſecũdũ prędicta. Vnde Auguſtinus ſuper geneſim ad litteram. Illa enim quę accidiſſe vt quidam recordarentur ſe in quorũdam animaliũ corporibus: aut falſa facta narrarentur aut illuſionibus demonũ hoc in eorũ animis factũ eſt: ſi enim contingit vt quis in ſomnis fallaci memoria recordaretur ſe aliquid fuiſſe quod non fuit: aut feciſſe quod non egit: quid nimirũ ſi quo-

dam Dei iusto occultoq; iudicio sinantur demones in cordibus hominũ tale aliquid posse. hęc Augustinus. Eadem de causa ficta sunt vt dicit Nider: & imaginaria solũ quando quedam in quatuor temporibus se in raptu dicũt videre animas purgatorii: & plura alia fantasmata que omnia hic interposui ad tollendam falsam opinionem istorũ vulgarium attribuentiũ ea que Ecclesia ex pia consuetudine facit ad opiniones superstitiosas conuertere. Quod autem tam ardenter sibi visum fuerit hominem coire cũ ea in tanta concupiscentia hoc inquam potest procurari a demone incubo: vt probat sanctus Thomas. i. parte. q. xi. arti. iii. ad sextum vbi allegat Augustinũ. xv. de ciuitate Dei: qui ait multi se expertos vel ab expertis se audisse cõfirmant siluanos & faunos quos vulgus ĩcubos vocat improbos sepe extitisse mulieribus, & earũ expetisse concubitũ atque peregisse. Vnde hoc negare impu-

dentie videtur & infra : ſi tamen ex hoc coitu demonum interdū aliqui naſcuntur, hoc nō eſt per ſemē ab eo deciſſum aut ex corporibus aſſumptis : ſed per ſemen alicuius hominis ad hoc acceptū : vtpote quod idē demō qui eſt ſuccubus ad virū fiat incubus ad mulierē ſicut & aliarū rerū ſemina aſſumunt ad aliquarū rerū generationē . vt Auguſt.dicit iii.de trini.vt ſic ille qui naſcitur nō ſit filiꝰ demōis:ſed illis hoīs cuius eſt ſemē aceptū.

Quod pulſatio ſignorū ſiue campanarū in nocte ſanctę Agathę nó ad euitādū has ſortilegas & maleficas fit vt quidā fatue intelligunt : ſed aliis de cauſis .

SVnt aliqui qui attribuūt pulſationem campanarū etiā in nocte ſanctę Agathę fieri propter ſimiles maleficas : & quod illa nocte ſpecialiter vagātur vt dictū eſt : ſed hoc falſum eſt & ſuperſtitioſum . Nam pulſatio illa fit ob deuo-

tionẽ ſancte Agathę propter miraculũ factũ ex incendio mõtis Ethnę apud ſiciliã quod videntes etiam pagani cõcurrerũt ad ſepulchrũ Agathę: & velum eius inde trahẽtes corã incẽdio facto opponẽtes miraculoſe ceſſauit: inde eſt quod in aliquibus Eccleſiis habentibus deuotionem ad ipſam campanę pulſantur.

Quod ſuperſtitioſi ſunt qui credũt quoſdam dies ſanctorum aliquorum eſſe infortunatos & periculoſos ſimiliter ponentes quoſdam dies eſſe egyptiacos infauſtos & periculoſos.

TErtio ſuperſtitioſi ſunt qui dicunt & credunt quoſdam dies eſſe in fortunatos: infauſtos & periculoſos: ſicut dies egyptiacos vt habetur in decretis xxvi. q. vii. non obſeruetis. Et dicuntur dies egyptiaci vel quia illis diebus fuit percuſſa egyptus & plagata: vel quia

egyptii primo inuenerũt dies: cauendos tanquam infaustos. Etiam dies sancto-rũ martirum Iohannis & Pauli: & dies beati Martialis. Diem etiam sanctorum Innocentum vnde dicũt se tales dies ob seruare tanquam pestiferos & infortu-natos ad aliquid inchoandũ propter e-uentus & pericula que consueuerũt eue nire his qui inchoãt aliquod opus vel i-ter vel aliquid aliud tali Die: sed hoc est vanum & superstitiosum.

Quod obseruatio prædictorum die rum est contra rationem natura-lẽ astrologicã & theologicã.

QVia aut aliqua ratione astrolo gica probaretur aut naturali aut theologica. Sed nulla ista rum sufficiens est causa vt hęc ponatur obseruatio: nec omnes: similiter talis ergo obseruatio vana est & reprobanda De astrologica probatur sic. Nam si hęc

obſeruatio dierum interrogetur ab a-
ſtrologis reſpondebunt hoc eſſe contra
riũ ſuis regulis & principiis. Quoniam
aſtrologi variant ſua iudicia ſecundum
varietatem poſitionis ſiderũ: ita quod
non poſſit confici almanach vniforme
perpetuum: quia dies lune (exempli gra
tia) quę modo eſt indiſpoſita vel infau-
ſta ſecũdum regulas eorum: ſi etiam e-
rũt verę erit in ebdomada ſequenti di-
ſpoſitionis alterius.

Quod in his que concernunt arbitrii libertatem aſtra non imponũt neceſſitatem.

ATtento maxime quod ĩ his quę cõ-
cernunt arbitrii libertatem aſtra
non imponũt neceſſitatem iuxta
dictum Ptholomei quod ſapiens domi-
nabitur aſtris: & hęc ratio fieri ſolet
efficaciter contra ſignationem quę repe
ritur in Kalendariis de diebus egyptia-

cis seu periculosis secundũ dispositionẽ siderũ quę cõtigunt temporibus ãni: sed quod dies sanctorũ prędictorum: vel dies traslationis beati Martini quẽ vulgares dicũt esse semper periculosum vocantes sua lingua mõtana vel basconica. Iando ne martie erroya. quod latine ĩtellectũ idẽ est quod sctũs Martinus corruus: hoc superstitiosum est: quia nõ debet hoc iudicari secũdũ id quod est de peraccidẽs: sed secundũ quod est de perse: quod aũt tale festũ accidat tali die hoc est deper-accidens; potest enim cõtingere tale festum alia die sancta & bene constellata.

Ponit conclusiones theologicas contra obseruationem huiusmodi dierum.

COnsequenter per locum ab authoritate sic argueretur de theologica. Nam cuilibet experto in ua arte credendum est magis quam vel idiotis vel insciis in illa scientia: qui nec

intelligũt nec assentiunt. Setẽtia enim Gregorii presumptionem esse velle docere se doctiorem. Aliud est enim guari re que veniunt ad fantasiã. Aliud est de scripturis sacris proferre sermonẽ. Istud cum artis subtilitate subsistit. Illud dilabitur sine firmitate. Ex hoc dixerim quia sunt quidã sapientes huius seculi qui dũ se vidẽt honorari pro aliqua scientia sit legum: sit canonum: sit industrie mũdanalis: etiã quidã idiote de suis diuitiis superbientes laxãt faciliter ora de sermonibus quos nesciunt: vt de theologia: de astrologia: qua si verecundarentur, aliquid ignorare: aut aliquando maiori dementiaq; nõ cognoscũt inse despiciunt: ĩ aliis tãquã superuacua & noxia ne videãtur ea que sunt vtilia nequaquã cognoscere. Magna enim pars scieẽtie ęst dicit Hieronimus scire quod nescis magne demũ demẽtie taliter agnoscere: sic igitur contentus vnusquisque terminus sue facultatis ne in aliis mordeat que in se penitus ignorat.

Quod omnes dies anni boni ſunt: & omni anno: & omni die: & omni hora diei bonū & laudabile eſt opera quelibet ſancta licita & honeſta inchoare.

NVnc ergo theologice probemus obſeruationem horum dierū eſſe vanam & ſuperſtitioſam. Et hoc ponendo aliquas concluſiones collectas ex doctoribus precipue ex magiſtro Iohanne gerſon: quarum prima talis eſt. Omnes dies anni ſunt opera Dei altiſſimi: patet hoc ex textu ſacre Scripturę, Gene.i.vbi per totum capitulum deducūtur opera ſex dierum: & qualiter primo opera Dei fuerūt dies & anni. Primum autem bonum a bono & optimo cepit operari Deus altiſſimus: & omnium creator eſt ſummum & optimū: ergo omnia eius opera bona ſunt. Gen. i. Vidit Deus cūcta que fecerat & erant valde bona: ergo dies & anni cum ſun

prima eius opera : hoc idem atteſtatur regius vates Dauid in pſalmo dicens. Tu us eſt dies & tua eſt nox tu fabricatus es auroram & ſolem. Quo circa canit Ecclesia. Eterne rerum conditor noctem diemque qui regis & temporũ das tempora vt alleues faſtidium. Secũda conclusio dies : anni boni ſunt : & omni anno & omni die & hora diei bonũ & laudabile eſt opera quelibet ſancta licita & honeſta inchoare: facere operari & profiteri. Intellige niſi precepto dei vel Ecclesię inhibeatur ſicut in diebus feſtiuis aliqua opera laborioſa prohibẽtur. Prima pars huius concluſionis patet ex dictis in precedenti cõcluſione quia dies & anni ſunt opera ſummę & infinitę bonitatis. Optimi autem eſt optima adducere : dicere ergo aliquem diem eſſe ex natura ſua malum eſt iniuriari Deo : qui artifex eſt dierum & annorum : opus autẽ malum maliciã arguit artificis. Secũda pars patet quia ſicut dies & ãni &

etiã horę diei a Deo creatore procedũt sic:& õne opus sãctũ licitũ & hõestũ quod ab õni die &hora ĩchoatur & perficitur a domino dirigitur:ĩchoatur: & perficitur dicente domino. Sine me nihil potestis facere,& rursus. Oĩa per ipsum facta sunt & sine ipso factũ est nihil. Ex quibus sequitur quod superstitiosa & vana Religio ac merito redarguẽda est nõ inchoare operari vel perficere certis annis diebꝰ opꝰ bonũ vel sãctũ ab Eccesia nõ prohibitũ & istud est expresse de mẽte Apostoli cõtra similes his quibꝰ scribebat ad Gala.iiii. & est textus Augustini.xxv.q.vii. Quis vbi arguit & reprehendit illos de galatia ita dicens : obseruatis dies & mẽses & tẽpora & annos : sequitur. Timeo autem vos ne forte sine casu laborauerim in vobis prędicando secũdum fidem catholicam : quę omnia ista reiicit tanquam superstitiosa & vana : non si talis obseruatio dierũ fiat propter reuerentiam & sanctitatem alicuius diei solen-

nis: vel propter deuotionem ad aliquem ſanctorum. Sed ſi fiat talis obſeruatio propter euentus pericula: quę conſueuerūt euenire his qui inchoant aliquod opus vel iter arripiūt hoc vanum & ſuperſtitioſum & ſine aliqua ratione: quo libet enim die & hora diei & anno bona & mala contingūt, cui ſententie poteſt adaptari. Quidam articulus Pariſienſis quem ponit Gerſon in lib. de erroribus circa artem magicam: & eſt. xx.

Quod imagines de ere plumbo vel cera alba vel rubea vel alia materia baptiſatę exorcizatę immo potius exſecratę per artes magicas & quod ſub diebus certis habeant virtutes mirabiles quę in libris talium artium recitātur error eſt cōtra fidē.

QVod imagines de ere vel plumbo vel auro vel cera alba vel rubea vel alia materia baptizatę vel exorcitatę conſecratę:

immo potius exſecrate per artes magi-
corum & ſub diebus certis habeant vir-
tutes mirabiles que in libris talium ar-
tium recitantur Error. In fide in philo-
ſophia naturali & aſtrologia vera arti-
culus.xxi.quod vti talibus & fidem dare
non ſit idolatria & infidelitas. Error.
Notandum tamen eſt quod de imagini-
bus aſtronomicis que fiũt certis tempo-
ribus planetis exiſtentibus in quibuſdam
locis celi determinatis mouet ſanctus
Thomas difficultatem.ii.ii.q.xcvi.ar.ii.
argu.ii.an ſit illicitum tales facere: vel
eis vti ad corporum mutationem: puta
ad ſanitatem vel aliquid huiuſmodi. Nã
vt refert magiſter Robertus holkot ſu-
per libros Sapiẽtie.c.xiiii. lectione.clx.
quod temporibus ſuis quidam in londo
nia dicebatur curari a quartana per ima
ginem leonis auream ſecũdum certam
conſtellationem factam: & dicit quod
hoc eſt difficile dicere quod ſit verum
propter mirabiles operationes corporũ
celeſtiũ:

celestium : quia hoc est certum inquit quod nihil est huiusmodi illicitú quod per naturam compleri potest: sed respõ det per sanctum Thomam libro.q.art.& loco preallegatis vbi sanctus doctor alle gat beatum Augustinum . x. de ciuitate Dei quod opinio Porphirii fuit falsa de talibus imaginibus construendis. Verum est autem quod res naturales formas suas & virtutes consequũtur ex cor poribus celestibus:sed imagines artificia les nullam virtutem cõsequi possunt ab arte nec aliam virtutem habere possunt nisi quam habent ratione materie : figu ra autem non est principium alterandi: ideo non aliam virtutem causandi habet aurum talis imaginis quam aliud au rum alterius figure. Sed si alium effectũ habet hoc est ex operatione demonum qui sunt ludificatores hominum secundum Augustinum. Ideo tales imagines

astronomice virtutem sortiũtur per dę-
monem cuius signum est quod opũ il-
lis imaginibus quosdam caracteres im-
primi:quia ad nihil naturaliter operan-
tur. Vnde sciendum est quod imagines
astronomicę & nigromanticę in hoc dif
ferũt quod in factura nigromanticarum
imaginum fiũt expręssa quędam inuoca-
tiones dęmonum: vnde tales imagines
pertinent ad expręssa pacta cum dęmo-
nibus inita. Sed in factura astronomo-
rum sunt tacita pacta cũ dęmonibus per
quosdam caracteres & figuras ab ipsis dę
monibus adinuentas:ad quorum caracte
rum factionem demones facientibus suf
fragantur. Hęc de sancto Thoma vbi
supra exquibus expressę apparet quod ta
les imagines & caractares habent effe-
ctum ex operatione demonum & quod
vsus caracterum & omnium figurarum
(excẽpta figura crucis) & inuocatio no-
minum incognitorum & alligatio cędu
larum de Euangelio circa collum pati-

entis cum cęteris conditionibus & multa talia ad superstitionem pertinent secūdum Aug. Et sunt quędam reliquę idolatrię : sed de his cartulis circa colum alligatis inferius dicemus.

Quod inientes pactum cum demonibus tacitum vel expressum sunt idolatre hęretici & alieni à catholica fide.

TErtia cōclusio. sicut vera & Christiana fides mirabilia operatur in bene credentibus, sic & falsa & mala credulitas Deo permittente euētus malos interdum operatur vel potius demeretur. Primam partem ad logū deducit per exempla. Apostolus ad Hębre.xi.sed de virtute fidei ipsa Euangelia multa loquútur. Reliqua partes conclusionis experitur quotidie in male credulis & superstitiosis quos ita Deus punit propter malam fidem. Immodum

cognóſcit dominus nimiũ adherere ali-
quibus vanis obſeruantiis permittit ali-
quos euentus contingere. Et ita eos plus
conſequentur firmari in tali opinione
vt maior fiat cecitas eorũ & in laqueum
cadant quem ſibi parauerũt. Per hęc igi
tur peccatũ quod homines decipiuntur
per cooperationes dęmonum propter
eorum falſam credulitatem precedentem:
& ideo obſeruatores talium multa
incommoda recipiũt propter eorum
falſam ſidem quę alii nullatenus patiuntur
qui de talibus non curant.

Quod obſeruãtes dies & annos per ſuam falſam imaginationem quicquid mali euenerit imputant augurriantes malicię diei & anni.

PRętерea dũ imaginatio taliũ obſeruantiũ dies & annos arctatur nimis
circa tales dies quicquid mali eue-

nit imputant augurìantes malicie diei. Exempli gratia. precipi tabatur aliquis ab equo effreni & indomito in via lubrica, vel flumine submergetur confestim vulgares vt audierint assignabũt huiusmodi infortunii causas diuersimode quę tamē nullatenus cause sunt huius casus. Dicet vnus quod in exitu domus habuerit vnum catum vel leporem: vel quod in egressu domus offenderat pedem: vel quod mane camisiam auersam induerit: aut calceus dexter pro sinistro acceptus fuerit. Quod signum Cęsar Augustus reputabat in faustissimum. Quibus omnibus & sequentibus cum innumeris aliis superstitionihus potissimum adheret falsa credulitate gens illa hispanica de prouincia lusitania vulgariter andaluzia appellata (sunt etenim valde superstitiosi super omnes alias gentes hispanicas) vnde dicit quispiã ipsorũ: ego sic sõniauerã. Crocitabat coru⁹ super tectũ aut bubo cũ stridore superuolauerat

(quodaugurium lucius silla accepit de morte sua: vt dicit Appianus de bello ciuili) vel gallus prȩter horam vocem dederat. Vel si pice garriant significatur aduentus hospitum. Dicet alius: ecce mala dies erat vel infortunata vel ȩgra. Dicet alius lũa quarta erat vel tertia aut sol in ortu nubibus obuolutus palluerat: aut stella decidẽs per aerem micauerat. Vel sicut apud comicum legitur introiit in ȩdes: alter alienus catus anguis per impluuium decidit de tegulis gallina cecidit: de quibus prolixe loquitur reprobando beatus Aug.ii.de doctrina Christiana.c.ii. dicens tales obseruationes superstitiosas esse: sicut aliqui cum vident caligas a soricibus rodi timent: & de aliquo infortunio euenturo. Vnde legitur Catonem quemdam derisisse qui sibi pro mirabili signo infortunii nũciauit caligas per sorices esse corrosas certè non est (inquit) mirabile: sed mirabile fuisset si caligę sorices corrosissent ad i-

ſta pertinet ſi homo ſurgens de lecto ad lectũ redeat: quia ſternutauit antequam potuit ſe calciare. Item ſi homini ſingultiēti dicitur teneas manu dextra pollicem manus ſiniſtre: vel ſicut me vidiſſe fateor quoſdam manu dextera mentum tenere interim quod Euangelium cantatur: alios pedem dextrũ eleuatum tenere:alius hoc:alius illud. Item cũ pro malo accipitur ſi duobus amicis ſimul ambulantibus puer medius intercurrerit: vel aliquod aliud animal ęſtimatur enim quod eorũ ſit amicitia diuidenda. Simile eſt redire domũ ſi homo ſtatim procedens offenderit:& tales multas fatuas obſeruantias ibidem recitat Aug. tale ſimile eſt his duobus quod venatores ſi eũdo venatũ fratribus aut ſacerdotibus obuiant pro illo die de venatione diffidũt: cũ igitur tales ſignificationes non ſint a Deo inſtitutę dicũt doctores quod tales obſeruationes ſignorũ. Huiuſmodi ſunt introductę ab humane

vanitate cooperante dęmonum malicia: qui gandent implicare homines in vanitatibus & erroribus: & interdum casu accidit quod tale signũ talis euentus sequebatur: sed postea quando homines inceperunt talibus indulgere multa sequebantur per cooperationes dęmonũ vt homines magis fierent curiosi & arctius in talibus superstitionibus traditi. Vnde cum nulla ratio posset esse quare occursus sanctorũ virorum venationem impediat quando modo est licita & ex personis conuenientibus licite exercetur manifestũ est quod hoc & alia sunt superstitiosa & ęrronea & vana: de quibus longũ esset omnia prosequi quibus fallũtur & fallũt homines stulti & vulgares prosequentes experientiam quasi certam. & fundant confictiones malas & falsas: nec aspiciũt ad ea quę bene & prospere successerunt tali die adeò etiam occupatur imaginatio eorum circa ali-

quis euentus minus bonos quod non potest conuerti ad alia bona quę illo die contingunt.

Quod merito permittit Deus tales augures & superstitiosos decipi & in laqueum suę vane incradulitatis incidere.

VNde merito permittit Deus tales decipi, & in laqueo suę falsę credulitatis cadere: quia Deo odibiles sunt. secundum quod scribitur Psalmo. iii. Odisti obseruantes vanitates superuacue: vbi dicit Nico. de lyra. per somnia: auguria: & consimilia: per quarum obseruationem aliqui sperãt euadere pericula & tribulatiões: sed superuacue obseruãt; quia talis

obseruatio inutils est & nociua: quia superstitiosa. Hęc ille.

Quod obseruatores diei sancti Vincentii: & conuersionis sancti Pauli sunt vani & superstitiosi cum suis ineptis versibus: quibus dicunt. Vincenti festo. &c. Et clara dies Pauli.

EX quibus omnibus possumus inferre quod obseruatores dierũ sancti Vincentii & conuersionis sancti Pauli sunt vani & superstitiosi cum suis versibus ineptis quibus dicũt. Vincenti festo si sol radiet memor esto. Para tuas cuppas: quia multas colligis vuas. & vltra. Clara dies Pauli: multas segetes notat anni. Si fuerint nebulę aut venti erũt pręlia genti. Hoc enim non potest stare: nec ratione naturali: nec theologica: nec astrologica probari vt supradictũ est: quia quod illa die sol radia

uerit vel ſint nebulę vel venti de per accidens eſt quod plures ſint vindemię illo anno : vel animalia pereant : vel prẹlia contingant accidit non à tali die feſto : ſed vel potius à volũtate diuina. Nam ſępe contrarium videmus eſſe certius.

Quod ſterilitas fructuum & anïmaliũ & quod prẹlia vigeant non accidit a diſpoſitione quorũdam dierũ : ſed a diſpoſitione naturę & potius à volũtate diuina effectiuę vel permiſſiuę.

QVod autem interitus pecorũ vel abũdantia vel ſterilitas feminũ proueniat à volũtate diuina tanquam à ſuperiori cauſa : & hoc propter peccata patet Iohelis.i.quando propter peccata populi dicitur. Diſſipata ſunt horrea. diſſipatę ſunt apothece.confuſum eſt triticũ.ingemuit animal.mugierũt greges armenti : quia non ſunt paſ-

cua eis: ſed & greges pecorum diſperie-
runt. & Aggei.i. Ponite corda veſtra
ſuper vias veſtras dicit dominus. Semi-
naſtis multum, & collegiſtis parum. Co-
mediſtis & non eſtis ſaturati. Bibiſtis &
non eſtis inebeiati: & infra. Reſpexiſtis
ad amplius & ecce factum eſt minus. &
intuliſtis in domum & ego exſufflaui il-
lud. Propter hoc(inquit)ſuper vos pro
hibiti ſunt cœli ne darent rorem:& ter-
ra prohibita eſt ne daret germen ſuum:
& vocaui ſiccitatem ſuper terram & ſu-
per montes & ſuper triticum & vinum
& oleum: & quicunque profert humus:
& ſuper homines & iumenta: & ſuper
omnem laborem manuũ veſtrarũ. & .ii.
c. dicit. percuſſi vos vento vrente & au-
ruigne: & omnia opera manuũ veſtra-
rum: & non fuit qui reuertetur a me.
Hęc enim etiam proueniũt tex conſtel
latione cęlorum qui diuerſimode in flu-
unt ſecundum quod Deo ſeruimus vel
non. Vnde Leuiter. xxvi. Si non ſe-

ceritis mandata mea dabo cęlum vobis de super ferreũ & terram eneam & con sumetur incassum labor vester. Si autem in pręceptis meis ambulaueritis dabo vobis pluuias temporibus suis & terra gignet germen suum. Sed de bonis quę à Deo procedunt propter conuersionem & penitentiam dicitur. Ioelis. ii. zelatus est dominus terram suam & pepercit populo suo: & dicit. Ecce ego mittam vobis frumentũ: vinum: & oleũ: & replebimini in eis. Et non dabo vos vltra opprobrium in gentibus.

Quod victoria belli non diei sed soli Deo attribuenda est.

SEd de pręlis qualiter in penam peccatorum accidant & à Deo bono & iusto proueniant in vindictam malefactorũ & patiẽtiã bonorũ longũ esset enarrare: quia tota sacra scriptura plẽa. Vnde & si plura bella à malis hõinibus:

vel a principe tenebrarũ concitentur & à Deo permittantur. victoria autem belli non diei: sed soli Deo attribuenda est. patet. Attribuere tantũ opus vt est victoria diei: est tollere honorem Deo debitũ cuius est vincere quod autem victoria sit solius Dei: habetur in multis locis sacrę scripturę: vt in libris Iosuę. Iudicũ. Regũ. Paralipomęnon. & Machabęorũ. Hoc testatur Salomon prouerb. xxi. c. sic dicens. Equus paratur ad diem belli dominus ad salutem tribuet. Inde est quod rex deuotissimus Dauid quotienscũq; pugnaturus erat auxiliũ Dei quesisse & inuocasse legitur. Inde est prouerbiũ vulgare. Los hombres hazen la guerra i dios la victoria hoc est homines faciũt bellũ & Deus victoriam. Ex quibus omnibus concluditur quod obseruatio dierũ ad faciendũ aliquem effectũ qui rationabiliter expectari non potest à Deo miraculose operante nec a causis naturalibus debet apud Christianos ha-

beri superstitiosa & suspecta de secreto pacto implicito vel explicito cū demonibus:& ista est doctrina sanctorū doctorū: presertim Augustini in pluribus locis quibus has obseruationes valide condennauit: vt.v.de ciuitate Dei.iiii. confessionū.ii.de doctrina Christiana. & recitantur multę in decretis.xxvi.q.v.&. q.vii.pluribus capitulis.

Quod superstiose sunt quædā muliercule affigentes humeris peruulorū specula vel frustula corei vulpis vel melotę ne facinentur ab oculis vetularum.

SImiliter superstitiosę sunt quędam mulieres affigentes humeris paruulorū quędam fragmenta speculorū vel frustula vel peciolas ex corio vulpis vel melote credentes per hoc tales paruulos non infici ab oculis: infactis: hoc

vanũ & superstitiosum est: & sine vlla ratione secũdũ naturali; aut astrologica: aut theologica. vt supradictum est.

Quod pueri realiter possunt fascinari hoc est à malo oculo infici: sed quale remediũ sit adhibendũ.

QVod autem paruuli possint fascinari hoc est malo oculo infici & inde ledi. Tenet sanctus Thomas. i. parte. q. cxviii. ar. iii. ad. iii. vbi dicit quod ex forti imagine immutantur spiritus corporis coniũcti: quę quidem immutatio spiritũ maxime fit in oculis ad quos subtiliores spiritus perueniũt: oculi autem inficiũt aerem continuũ vsq; ad terminatũ spaciũ: per quem modũ specula si fuerint noua & pura contrahũt quandam impuritatem ex aspectu mulieris menstruose: vt ait Aristoteles libro de somno & vigilia: sic ergo cũ aliqua anima fuerit vehementer commota

ad

ad maliciam ſicut maxime in vetulabus contingit : efficitur ſecũdum modũ prę dictum. Aſpectus eius venenoſus & noxius & maxime pueris qui habent corpus tenerum ac de facili recipiũt taliũ imprę ſſiones. Poſſibile eſt etiam ex per miſſione vel etiam ex aliquo facto occul to cooperetur ad hoc malignitas dęmo nũ cum quibus vetule ſortilege aliquod fedus habent. Hęc ille. Sed ad Galatas. iii. ſuper illud quis vos faſcinauit veritati non obedire. Dicit gl. quod quidam habent oculos vrentes in ſolo aſpectu inficiũt alios & maxime pueros: hoc idem dicit Petrus de tarantaſia ſuper eodem paſſu. Sũt (inquit) aliqui qui habent oculos vrentes qui reſpicientes paruulos teneros ledũt : ita vt cibum ex ſtomacho eiiciant & nauſeam patiantur : & hoc ſecũdum naturam poſſibile eſt. Anima enim vehementer affecta immutat oculos. Oculus immutatus immutat aerem : aer immutat teneram carnem pueri : &

qui fuit Innocentius vndecimus ordinis Predicatorum

ſic ledit. Non tamen facienda eſt aliqua incantatio vel ſuperſtitio ad hoc remouendum vt faciũt mulieres frequenter: ſed poſſunt apprehendi aliqua verba ſacra vt hęc. Dominus mihi adiutor non timebo quid faciat mihi homo. vel oratio dominica cum ſigno crucis.&c.quare periculũ eſt firmare fidem & credulitatem talibus incantationibus quę tollũt omne iudicium & rationem ad oppoſitum. Vnde merito permittit Deus tales decipi & in laqueum ſuę falſe credulitatis incidere. vt dictum eſt.

Ponit quaſdam ſuperſtitiones vt per illas intelligere poſſumus innumeras alias.

SVnt alię innumerabiles & perticulares ſuperſtitiones quibus hoſtis ãtiquus quotidie ad ſe trahere nititur genus humanũ. Nam figere actus & ſpintera cuidã arbori apud baſilicam ſancti

Christofori : quę sita est super montem excelsum prope ciuitatem nostram Pap. credentes per hoc quod per totũ annũ sequente nõ patientur dolorem capitis : vanũ & superstitiosum est absq; vlla ratione. Similiter puellas suspendere capillos suos coram imagine sancti Vrbani in claustro nostro: credentes per hoc capillos suos non posse cadere vel debere pulchriores esse vel aliquid aliud huiusmodi vanũ & superstitiosum est. Sed quam pie & religiosę egerit quidam ex fratribus nostris canonicis qui iam decessit ab humanis qui huius rei superstitionem detestans post matutinas quadam nocte ignem candele quam in manu gestabat applicuit & fere omnes combussit eodemque modo superstitiosum est quod fere in omni hac nostra patria vane obseruatur: vt dum femina est propinqua partui zonam vel corrigiam qua precigitur accipiẽtes ad Ecclesiã occurũt : & cimbalũ mõ quo possũt corrigia illa vel zona cir

cũdant & ter percutientes cimbalum so num illum crepũt valere ad prosperum partũ: quod est superstitiosum & vanũ. Nam quod ter campana sonet hoc potius fit vt ex hoc omnes audientes deuote orent pro tali parturiente & fere periclitanti offerentes beatę virgini ter Angelicam salutationem: vt illa quę immunis & libera fuit à tali dolore sicut ab omni peccato. Liberet huiusmodi mulierem à periculo illius hore.

Quod superstitiosæ sunt quædã vetule affigentes cedulas siue nomina vulgariter nũcupata contra fębres cũ quibusdam vanis obseruationibus.

SImiliter superstitiosę sunt quędam vetule affigentes quasdam cartulas siue nomina vulgariter appellata etiam cum verbis catholicis: sed dicentes has nihil proficere nisi scribantur

in carta virginea & ſuſpendantur verſus ſolem cum tribus filiis tortis manibus alicuius puelle virginis nomine Marię: & quod illi ligatur vel cui aliquam herbam pro ſanandis febribus comedere dederint nihil hoc valere dicũt niſi verſus ſolem in ſuo ortu genibus flexis hoc accipiat vt mihi febricanti nonnũquam quandam vetulam dixiſſe memini: hoc inquam ſuperſtitioſum eſt & vanum & omni ratione carens. Nam vt inquit Ioh. gerſon quid aliud ſonant iſte traditiones ſcribant hoc in pergameno virgineo portetur in figura triangulari cum caracteribus incognitis & thurificetur ſuſpendaturque ad collũ & fiant iſta certis horis: tũc infra triduũ aut antequam triduum proueniet effectus illę quem querimus abſq; dubitatione: immo hoc ſub periculo capitis aſſeritur hoc ſuperſtitioſum & diabolicũ eſt. Vnde Auguſtinus & habetur. xxviii. q. ii. c. illud. vbi dicit quod ad ſuperſtitionem

pertinẽt omnes ligature & remedia quę medicorũ disciplina condennat quibuscũq; rebus suspendendũ atq; ligandum.

Quod verba sancta & reliquias possumus suspẽdere in collo & per easdem benedicere infirmos homines vel iumenta seruatis quinque conditionibus.

QVod autem verba sancta possint affigi in collo & benedicere infirmos homines vel iumenta vel carmina scripta vel verba sacra:& quod licitũ sit eadem secũ defere & portare, hoc possum per sanctum Thomam.ii.ii. q.xcvi.arti.iiii.quinq; conditionibus ob seruatis. Prima vt caueant ne verba aliqua contineant quę pertineant ad inuocationes dęmonum, expressas vel subintellectas. Secũda ne contineant ignota nomina: quia secũdum Crisostomũ talia metuẽda sunt ne illis aliquid superstitio

ſum lateat. Tertia ne materia verborũ aliquid falſitatis contineat: quia ſic eius effectus non poſſet expectari à Deo qui non eſt teſtis falſitatis. Quarta ne ibi contineantur vana vt caracteres inſcripti prȩter ſignum crucis. Quinta ne ſpes habeatur in modo ſcribenda vel ligandi: aut in quacũq; huiuſmodi vanitate quȩ ad diuinam reuerentiam non pertinent: quia aliter iudicaretur ſuperſtitioſum. Vnde in decretis dicitur. xxvi. q. vi. non licet attendere niſi tantũ ſimbolo diuino aut dominicam orationem vt tã tũ creator & Deus omnium honoretur. Prȩter has quinq; conditiones ponit Ioannes nider duas alias in ſuo prȩceptorio. prȩcepto primo. c. xi. quarum prima eſt vt in alligatione: prolatione: vel ſcriptura diuinorum verborum reſpectus ſolũ habeantur ad ſacra verba & ad intellectũ eorũ: & ad reuerentiam ſeu ad virtutẽ diuinã a qua expectatur effectus: vel ad ſanctas reliquias quibus etiam prȩfata

expectantur secūdario: licet à Deo principaliter. secūda vt committatur effectus qui expectatur diuine volūtati quę scit: vtrū talis sanitas plus prosit inuocanti vel minus: vel an obsit. Et hanc conditionem inquit ponit sanctus Tho. prima.ii.in materia de gratia. & in.iiii. distin.xv.quòd si nulla istarū septem conditionū in opere intercesserit erit illicitū. & prędicta probat illud Marci vltimo. Christo dicente. Signa eos qui crediderint hęc sequentur. In nomine meo dęmonia eiicient: linguis loquentur nouis: serpentes tollent. Item non minoris sanctitatis sunt verba Dei quam sanctorū reliquie: dicente Aug. Non minus est verbū Dei quam corpus Christi: sed secūdum omnes licet reliquias sanctorū secum reuerenter portare: ergo qualitercūq; nomen Dei inuocetur rite per orationem dominicam: per salutationem Angelicam: vel alio modo licito spes haberi potest in eo committendo effectum

diuine voluntati.

Quod per diuina verba licitum est arcere lupos:serpentes:& locustas: & alia huiusmodi & quō hoc licite fiat & quomodo illicite.

EX quibus dicit sanctus doctor.ii.ii. vbi supra & etiam in quod libeto. xii.arti.xiiii.quod prędictus seruatis conditionibus per diuina verba licitum est arcere serpentes & eadem ratione quecũq; animalia si solus respectus habeatur ad sacra verba & ad diuinam virtutem. Quibus conditionibus obseruatis dico similiter quod licite potest fieri cõiuratio contra lupos vt arceantur à raptu,vel pręda pecorũ & aliorũ animaliũ. Similiter contra locustas & contra mures vastantes fructus terrę:si nihil superstitiosum dicũt docent vel faciũt: vt dicit Guilhermus lugdunen. vnde si quęra

tur vtrum liceat adiurare irrationalem creaturam? Respondet sanctus Tho.ii. ii.q.xc.quod sic per modũ conclusionis quę referri tũc debet ad diabolũ qui in nocumentũ nostrũ vtitur irrationalibus creaturis:& talis modus adiurandi est in Ecclesię exorcismis per quos dęmonũ potestas excluditur ab irrationalibus creaturis:si enim referetur intentio ad irrationabilẽ creaturam quo ad sę quę nihil intelligit, vana esset: & hoc modo intelligitur illud quod scribitur Gęnesis .iii. quod serpens callidior erat cunctis animantibus.quę calliditas principaliter referenda est ad dęmonem qui in serpente apparebat:ad serpentem autem non refertur nisi inquantum calliditate dęmonis agebatur.sicut lingua hominis alicuius dicitur erudita: quia prudenter mouetur ab intellectu vnde sequitur: & ait Dominus ad serpentem glosa.i. diabolũ qui occultabatur & loquebatur in serpẽte:ita in serpente maledicitur.possumus

ergo dęmones adiurare in irrationalibus creaturis per virtutem diuini nominis & tanquam inimicos repellere ne nobis noceant vel ſpiritualiter vel corporaliter ſecūdū poteſtatem datam à Chriſto Lu.x. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes: & ſuper ſcorpiones:& ſuper omnem poteſtatem inimici:& nihil vobis nocebit. Si tantum vtamur licitis verbis & adiurationibus ſicut per paſſionem & crucem Chriſti & huiuſmodi. quō Symonem & Iudam adiuraſſe dracones legimus: & eis pręcepiſſe vt irent in deſertum locum. Si autem aliqua inutilia verba & ſuperſtitioſa facta admiſceantur verbis ſanctis vt iſti incantatores ęquorū & iumentorū faciūt vermen quendam ſuſpendentes & die lunę creſcentis vel minuentis ſeruantes prohibendi ſunt in talia agūt: ſecūdum illud Apoſtoli.i.ad Theſa.v. Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. & extra de vita & hone.cleri.cum ab omni.

Quod dannabilis & igni tradendus est quidem libellus coniuratorius: qui in aliquibus Ecclesiis reperitur propter verba suspecta & manifesta manda cia quę in eo continetur & apparet.

EX supradictis videtur etiam dannabilis & igni tradendus libellus quidam cõiuratorius contra tempestates cum suis similibus si reperiantur quem ego penes me habeo repertum in quadam parrochia visitationis meę qui ĩcipit sic. In nomine domini nostri Iesu Christi ad saluãdũ fruct⁹ terrę ✠ Christi ✠ Christi: sed fortiter descendisti ád terram &c. Nam re vera inter bonas inuocationes plurima continet verba suspecta & scandalosa: & ad inuocationem dęmonũ expressam vel subintellectam pertinentia contra primam conditionem superius positam per sanctũ Thomam: verba obsura suspecta & ignota

contra secũdam:verba etiam continentia falsitatem contra tertiam:& sic de aliis:quibus superstitionibus & mendaciis ferè totus hic libellus plenus est. Nam in secũdo folio dicitur. Dominus dicit. pax in cęlo:pax in terra:pax sit in isto:alleon: irastem: drachon: salus tibi Deus magnus:Deus mirabilis: & infra. Coniuro te:aligo te per ęlim:per olin:& per saboan: per ęlion: per adonay:per alleluya: per tanti: per archabulon: per tetragrammaton:per mare:per mũdũ:per crura: per tibias: &c.& infra. Sed sitis alligati & constricti per ista sancta nomina Dei Alleluya:hir:ęlli:habet:sat; mi;filisgię,adrotii gũdi;tat;chamiteram; dã; yrida;fat;sathan. de lxx. Deus Agnus. omnipotens. Iesus Christus.aquila &c. Nũc autem oro quid sibi volũt ista nomina alleon; irasten;& drachon;& sathan &c. Inter nomen benedictũ Iesum & adonay & tetragrammaton. Nam secũdum Apostolũ.ii.ad Chorin.vi. Non

eſt communicatio lucis ad tenebras: & Chriſti ad belial. Nonne ſathanas tranſ figurat ſe in Angelū lucis: vt dicitur.ii. ad Chor.xi. Sūt & alia nomina in hoc li bello longe obſcuriora & ſuſpectiora quę ſcribere omitto properans ad falſita tem quandam & manifeſtam ſuperſtitio nem circa finem libri: vt dicit ſic. Coniu ro te ſabella quę faciem habes mulieris & renes piſcis: caput tenens in nubę & pedes in mari ſeptem ventos baiulas: dę monibus imperas. Adiuro te ſabella per iſta nomina per baleſtaco: per ariona. & adiuro vos ductores ventorū per Deum patrem &c. & infra. Sabella ſabella alta & excelſa: ventū validū contra illas quas de terminis noſtris eiiciat. Ex quibus pa tet quod non ſolum ex verbis iſtis igno- tis timendum eſt in hoc tractatu eſſe multa ſuſpecta & ſcandaloſa verba. Ve- rum etiam ex inuocatione huius mon- ſtri ſabella apparere multa falſa & ſuper ſtitioſa: immo pernitioſa & piarum au-

rium offensiua. vt enim dicit Aug. in libro contra mendacium: maxime perniciosum est quod fit in his quę ad Christianam Religionem pertinet. est autem mendacium cum aliquis exterius significet contrarium veritati. est autem contrarium veritati adiurare fabellam: veritati inquit non solum phisicę: sed etiam theologicę: phisicę patet. Nam nihil tali reperiri potest inter res naturales quę sub certis generibus & speciebus determinatis continentur. Nam secundum philoso. ii. de anima. Omnium natura constantium positus est terminus & ratio magnitudinis & augmenti: & hoc ab anima. Vnde cum vnunquodque animalium habeat suam propriam speciem & quantitatem & operationem. Si ergo istud monstrum habeat caput in nubibus: & pedes in mari: attingat à mari vsq; ad nubes: ergo nó cõnumerabitur ĩter res naturales per regulam supradictam. Repugnat etiam

veritati theologicę tale quid esse : quia omnia creata in rerú natura à Deo creata sunt & inquantum hęc sunt bona. Gen.i. Vidit Deus cũcta quę fecerat & erant valde bona. Ratio aũt boni consistit in modo specię & ordine quę pertinent ad rationem cuiuslibet speciei ; vt dicit sctũs Thom.i.parte.q.viii.ar.v.per modũ autem significatur determinatio siue commẽsuratio principiorũ siue materiarium seu efficientium ipsam . ipsa autem forma significatur per speciem ; quia per formam vnũquodq; in specie constituitur ; ad formam autem consequitur inclinatio ad finem aut ad actionem ; aut ad aliquid huiusmodi ; & hoc pertinet ad ordinem. Vnde ratio boni secũdũ quod consistit in perfectione consistit etiam in modo specie & ordine.i. res inquam est perfecta & bona & à Deo creata & naturalis siue corporea requiritur quod habeat principia essentia.i. materiam determinatam in ordine ad formam

formam determinatam quę dat esse rei & per quam ponatur indeterminata specie: & per consequens habeat propriam operationem: sed nil eorum est in hoc monstro sabella: ergo in eo nullũ bonũ est: & per consequens non est à Deo. Patet quia in eadem questione vt inducit beatus Thomas Augustinum in libro de natura boni: hęc tria modus species: & ordo tanquam generalia bona sunt ĩ rebus à Deo factis: quod hęc tria vbi magna sunt magna bona sunt vbi parua sũt parua bona sunt. vbi nulla nullũ bonũ est: ergo à Deo non est tale monstrum in rebus naturalibus: sed nec erit Deus vel Angelus: non Deus: quia nephas est Deo tales formas attribuere: quia Deus spiritus est. Io.iiii. Cum ergo blasphemiũ sit attribuere Deo talem effigiem: non ergo esset in spiritu & veritate inuocare Deum: sed in manifesta falsitate. Sed neq; Angelus bonus potest esse sabella: quia nihil monstruosum est in eo:

ſed totus pulcherrimus & in naturalibus & in gratuitis. Nec vnquam ad ſuam operationem legitur accepiſſe tales formas monſtruoſas: ergo relinquitur quod talis inuocatio ſit ad principem dęmonũ: quia etiam dęmonibus poteſt imperare: vt dicit magiſter in.ii.ſeminarũ.diſt.vi.c.iiii.quamdiu inquit durat mũdus: Angeli Angelis dęmones dęmonibus: homines hominibus pręſunt. Relinquitur ergo quod tam ex parte nominũ ignotorũ quam ex falſitate inuocationis huius ſabellę cũ iſta nomina ſint ſuſpecta & ſcandaloſa & ſecũdũ Chryſoſtomũ euitanda & cauenda. quod vbicũq; ſimilis libellus coniurationis reperiatur eſt iure dannandus & igni tradendus tanquam ſuperſtitioſus ſuſpectus & ſcandaloſus: quod ſi reperiantur talia nomina in Hębraicis nominibus nos veri Chriſtiani non vtimur talibus terminis in Eccleſia. Immo magis eſt ſuſpicandũ cũ & ipſi Hębrei nephandi & ma

lefici vt plurimú sint & non solum ipsi : sed & quidam noui Christiani ex ipsis ad fidem conuersi pro magna parte in Hispania infideles hęretici & apostate à fide nostris temporibus reperti sunt. Non enim desunt nobis coniuria sancta & honesta & catholice approbata per consilia prouincialia & sinodalia: qualia sunt in nostra diocesi absq; suspitione aliqua : in quibus nihil continetur nisi sanctũ & catholicũ. Neque in eis vnũ nomen reperitur ignotũ : sed inuocatio solum sanctissime trinitatis & sanctorum. Neque obstat si aliquando inuocetur nomen trinitatis & misceantur aliqua nomina sancta inter istas superstitiones : quia etiam frequenter multa iueniẽtur obseruari ĩ artib⁹ magicis & sortilegis & superstitionibus quę sũt sctá & hóesta: vt ieiunare: castũ esse: dicere Pater. no. & Euágeliũ: quia vt dicit Joá. gerson ĩ suo prologo astrologie theologizate quod superstitio tãto peior est

quanto plura miſcentur bona : quoniam vnde deberet honorari Deus : honoratur diabolus.

Quod ſuperſtitioſæ ſuſpectæ & ſcandaloſę ſunt quędam cedulę ſine nomine nũcupate : date quibuſdam ſuperſtitioſis quarũ forma ponitur.

SImiliter ſuperſtitioſę & ſpectę & ſcãdaloſę ſunt quędam cedulę ſine nomine appellatę quę dantur à quibuſdam ſuperſtitioſis de quibus alique peruenerũt ad manus meas ſub ac ſerie ✠ on ✠ coriſcion ✠ matatron Caladafõ : Corobam : Ozcozo : Vriel : vriel : Yoſiel : yoſiel : Michael : Azariel : Raphael : Daniel : Ya : Ya : Vba : Adonay : Sabaoth : Heloim : & ſimilia : & ratio eſt primo propter auctoritatem Chriſoſtomi dicentis quod non debemus vti nominibus ignotis : quia talia metuenda ſunt : ne ſub illis ſit aliquod ſuperſtitio-

ſum latens vt ſupradictũ eſt: nam hoc Paulus intelligit cum dixit ad diſcipulũ. Prima ad Thimo. viii. Prophanas vocum nouitatis deuita. Qualiter verba ſacra poſſunt deferri quinq; cõditionibus ſeruatis: dictũ eſt ſupra: quod ſi dicas ſunt nomina gręca & ſacra. dico tibi quod nos latini ignorantes linguam gręcam non debemus vti eis propter ſuſpitionẽ non enim deſunt nobis termini latini ſermonis vt quęramus nobis terminos gręcos & ſuſpectos in tali materia. Eadem ratione videri meo ſunt reprobanda quędam breuiola ſine nomine nũcupata quę data fuerũt olim contra febres à quodam nebulone queſtore: quarũ forma talis erat. Ananiſapta ferit mortem quę ledere querit. Eſt mala mors capta dũ dicitur ananiſapta. Ananiſapta Dei miſerere mei: à ſignis cœli quę timent gentes. nolite timere: quia ego vobiſcũ ſum dicit dominus. Nam in principio apparet falſitas: quia vbicũq; iſta di-

ctio ananisapta reperitur ĩ vocabulariis sunt isti duo versiculi. Ananisapta ferit mortem quę ledere querit. Est mala mors capta dũ dicitur ananisapta: ananisapta autem vt dicit Guarinus mala mors interpretatur: & quęlibet littera representat vnam dictionem secũdũ antidotũ: nazareni: auferat: necem: intoxicationis: sanctificet: alimenta: pocula: trinitas: alma. Est ergo sensus primi versiculi. Ananisapta. i. mala mors Christi ex suo genere vel ex parte iudeorũ preciosa, ex parte Dei & fructus redemptionis ferit mortem. i. diabolum quę ledere querit. nam mortem nostram moriendo destruxit Christus: non ergo primus versiculus ille cedularũ concordat in forma verborũ nec in sensu cũ isto versiculo vero hic exposito immo habet contrariũ sensum & verba vt patet intuenti. Sunt etiam suspecte ille cedule ex perte dantis. nam erat ille homo apostata à Religione fratrũ minorũ: nũc

ſub habitu canonici regularis : nũc ſub habitu ſancti Anthonii predicando incedens. nam vt dicitur prouerbiorum.vi. Homo apoſtata vir inutilis graditur ore peruerſo. Ex quibus ſequitur quod quecũq; ſimiles cedule quę à ſimilibus vel aliis idiotis hominibus tradũtur deberent magna cũ diligentia prius à ſapientibus examinari. Similiter dicit Guillermus lugdunen. quod illa breuia quę continent huiuſmodi verba ſi quis portauerit hoc nõ peribit in igne vel aqua : non morietur morte ſubitanea vel peſte : vel conſequetur tale bonũ : talia ſunt reprobanda : & non portanda : & peccant facientes & vtentes: conſulentes & vẽdẽtes: quia catholica fides nullatenus debet admittere ſimiles traditiões & ſuperſtitiões quę dicũtur noĩe ſuſpẽte ad collũ: niſi de cõſilio maiorũ & ſapientiũ quibus credere debemus: nõ ĩdoctis & impiis idolatris nõ hominibus datis in reprobum ſenſum.

Quod sunt quædam species aliæ superstitionũ videlicet phitonũ & maleficorũ: & diuinorũ: & qui sũt diuini phitones & malefici & vnde prouenit eorũ diuinatio.

SVnt & alię species superstitionũ videlicet phitonũ & maleficorũ quibus prochdolor hac nostra tẽpestate totũ hoc regnũ plenum est: phitones enim à phitone apolline dicti sunt: quę dicebãt esse auctorem diuinandi: vt Isidorus dicit.viii.li.ethimologiarũ. Diuini enim dicũtur quasi dii pleni. Diuinitate enim se plenos simulant. & astutia quadam fraudulentie hominibus futura coniectant. Vnde diuinatio est vna species superstitionis per quam quis aut occulta aut futura inuestigare nititur per pacta aut occulta aut manifesta cum dęmonibus. & hęc diuinatio habet plures species quas tangit beat9 Thomas.ii.ii.q.xcv. ar.iii.vbi dicit. Omnis diuinatio vtitur

ad precognitionem futuri euentus ali-
quo dęmonũ consilio vel auxilio: quod
quidem vel expresse imploratur: vel pre
ter intentionem hominis se occulte de-
mon ingerit ad prenũciandũ futura quę
dam quę hominibus sunt ignota: eis au
tem cognita. Dęmones enim expresse
inuocati solent futura prenũciare multi
pliciter. aliquando prestigiosis quibus-
dam apparitionibus aspectui hominum
ingerentes ad pronũciandum futura: &
hęc species vocatur prestigiũ ex eo quod
oculi hominum prestringantur. In se-
cundo ar. precedenti dicit quod omnis
diuinatio ex operatione dęmonum pro-
uenit. vel quia expresse demones inuo-
cantur ad futura manifestanda; vel quia
dęmones ingerunt se vanis inquisitioni-
bus futurorum; vt mentes hominum
implicentur. de qua vanitate dicitur
in Psalmo. Non respexit in va-
nitates & insanias falsas. Hec
ex dictis sancti Thome.

Quod nigromãtici phitones & pre-
ſtigioſi ſint hi ad quos populares concur
rũt vt futura agnoſcant vel aut perdita
ſibi reſtituantur & quod iſti ſemper mi-
ſcere conantur ſancta inter ſuas ſu
perſtitiones & hoc inſtin-
ctu dęmonum.

EX quibus inferri poteſt quod pre-
ſtigioſi & phitones & nigromanti
ci ſunt iſti ad quos quotidie popu-
lus ſtultus & inſipiens concurrit vt ſutu
ra cognoſcat vel aut perdita ſibi reſtitu-
antur : quibus fiũt vt comuniter dicitur:
Apparitiones dęmonũ in filialis vel anu
lis vbi veniũt inuocati ad futura predi-
cenda vel ablata manifeſtanda : Et vt
fertur iſti arioli ſemper miſcere conan-
tur ſancta inter ſuas ſuperſtitiones vt at
teſtantur hi ſimplices qui ad ipſos con-
currũt . Nam & infelices ipſi eodem
die quo ſimilia nephanda perpetrare
non verentur ſacrificium euchariſtie ce-

lebrare infeliciter audent: quod probat magister Ioan. nider dicens in suo prçceptorio. Malefici instrumenta sue malicie per sacramenta Ecclesię vel per alia diuina tangere procurant: vt filum trahendo per crisma sanctum: imaginem terream sub pala altaris ad tempus ponendo & similia faciendo. Nam sacramento eucharistie vt fertur vtuntur in suis maleficiis & plurima alia nephanda committunt miscentes res sanctas suis superstitionibus: sed ex instinctu dęmonis ista fiunt triplici de causa: vt ponit idem doctor. Primo vt non solum homines per talia perfidi fiant: sed etiam sacrilegi diuina quantum in eis est contaminando vt magis creatorem suum offendant & intimius animas proprias contennant & plures in peccata ruere faciant. Secundo vt Deus sit grauiter offensus per homines secũdum beati Augustini sententiam. Dęmon maiorem potestaté in hoĩes malos tribuat:

quibus Deus concedit iratus quod denegaret propitius. Tertio vt sic sub specie boni apparentis plures simplices facilius recipiant; qui tacta diuinis rebus & orationibus à Deo putant etiam aliquid numinis obtulisse; vbi solum maiora peccata sunt commissa; hec ille. In aliis autem superstitionibus que fiunt ab istis ruralibus; & si demones non expresse inuocentur vt in proposita questione & similibus. interserunt tamen se vanis actibus & superstitiosis vt mentes hominum decipiantur.

Quæritur vnde dæmones sciant futura interdum & vnde tam miros effectus facere possunt; assignantur cause.

SEd queritur ex quo isti phitones & diuini manifestant occulta aut futura; & hoc ex pacto inito cũ demone. Vnde & quibus ex causis demo-

nes sciant futura interdũ; & vnde tam miros effectus possunt cũ Deus permittit efficere. Ad quam respondet Augustinus de natura demonũ assignando septem causas sententialiter: non quod futura contingentia sciant; quia hoc solius dei est; sed coniecturant probabiliter. Prima; quia licet sint obtenebrati per priuationem luminis gratie. Sũt tamen lucidi lumine intellectualis nature. Secũda plura sciũt quam nos propter experientiam temporũ. Tertia propter celeritatem motus. demones multa futura predicere possunt que hominibus latent. Quarta sua potentia; cũ deus permittit possunt morbos immittere; & hos predicere. Quinta per signa futura possunt predicere subtilius quam medicus videndo pulsum & vrinam. Nam sicut medicus videt per signa aliquid in infirmo quod homo simplex non videt. Ita & demon quod nullus homo naturaliter videt. Sexta; ex

ſignis quę procedũt ab animo homines coniecturant ea quę ſunt vel erũt in anima aſtutius prudenti viro. Sciũt enim qui inſtinctus eorum ſunt ſimiliter ſecuturi. Septima: acta & ſcripta prophetarum noſcũt: ex quibus futura predicere poſſunt. Et hęc tangũtur.xxvi.q.iiii.c.ſciendum.in gloſa. Et vt dicit ſanctus Thomas vbi ſupra Homines in ſeipſis effectus conſiderare poſſunt ſolum dum ſunt pręſentes ſicut homo videt ſortem currere vel ambulare: ſed conſiderare huiuſmodi in ſeipſis antequam fiant eſt Dei proprium qui ſolus in ſua ęternitate videt ea quę futura ſunt quaſi prçſentia. vnde dicitur Eſaię.xli. Annunciate quę ventura ſunt in futurum ſciemus: quia dii eſtis vos. Si quis huiuſmodi futura pręnunciare aut pręcognoſcere quocunq; modo prçſumpſerit: niſi Deo reuelante manifeſte vſurpat ſibi quod Dei eſt.

Vnde diuini dicuntur & diuinatio quam graue sit peccatum.

ET ex hoc aliqui diuini dicuntur vt dicit Isidorus in libro ęthimologiarum vt supra notatum est. Diuinatio autem quantum sit peccatum ostendit sanctus Thomas libro & questione supra dicta. ar. iiii. Primo auctoritate quę scribitur Deutero. xviii. vbi dicitur. Non inuenitur in te qui ariolos sciscitetur: & phitones consulat, Ratione probat sic. Omnis diuinatio quę fit per incantationes dęmonũ est illicita duplici ratione. Quarum prima sumitur ex parte principii diuinationis quod est pactũ expresse cum dęmone initũ per ipsam dęmonis ĩuocationẽ: & hoc est omnino illicitũ. Vnde contra quosdam dicitur Esayę. xxviii. Percussimus fedus cũ morte: & cũ inferno fecimus pactũ: & adhuc grauius esset si sacrificium vel reuerentia dęmoni ĩuocato exhiberetur.

Alia ratio ſumitur ex parte futuri euentus; dęmon enim qui intendit perditioni hominum ex huiuſmodi ſuis reſponſis etiam ſi aliquando vera dicat, intendit homines aſſuefacere ad hoc quod ei credatur: & ſic intendit perducere in aliquid quod ſit ſaluti humane nociuũ. Vnde Anaſtaſius exponens illud quod habetur Lucę.iiii.Increpauit illum dicens. Obmuteſce: quamuis illa fateretur dęmon compeſcebat Chriſtus eius ſermonem ne ſimul cum veritate etiam ſuam iniquitatem promulget vt nos etiam aſſueſaciat ne curemus de talibus: etiam ſi vera loqui videantur. Nephas enim eſt vt cum aſſit nobis ſcriptura diuina à diabolo inſtruamur. hęc beatus Thomas. vnde.ii.q. viii. Epiſcopi à diabolo captiui tenentur: qui relicto creatore à diabolo auxiliũ querunt.

Quod

Quod phitones isti & nigromantici sunt apostate à fide & qui ad eos concurrũt pro remediis rerum perditarũ & aliis huiusmodi sunt superstitiosi & claudicant à fide.

EX quibus colligitur quod cum phitones isti & nigromantici qui nũc vigent in hoc regno qui expresse dęmones inuocant ad futura manifestanda: & alios effectus exercendos sunt apostate à fide. Vt dicit sanctus Thomas ĩ secũdo sentẽtiarum.d.vii.q.xliii.ar.ii. similiter & qui ad eos concurrũt pro acquirendis remediis rerum prędictarũ & infirmis & sanandis: vel ad cognoscenda aliqua futura & qui pluuiam vel alias necessitates corporales obtinere procurant per superstitiosas obseruantias: sunt etiã superstitiosi & claudicant in fide catholica. Sicut enim vera fides meretur dotari miraculis dum opus est ad

edificationem. Ita falsa fides portentis & figmentis in sui dannationem: vel aliorum probationem demeretur illud peccant etiam mortaliter: quia faciūt contra primum preceptum: & etiam expresse prohibetur. Deutero. xviii. Non sit qui phitones consulat neque diuinos. Hi enim qui phitones consulūt credūt per illum actum realiter assequi quod intendūt: puta alicuius furti reuelationem vel futuri euentus precognitionem pluuiam vel alicuius amoris adeptionem. Certum est quod qui talia credūt consequi per actum illum deceptum quod credant illum actum aliquid existere diuini numinis: & tūc talis fidem abnegat vt habetur per Augustinum. xxvii. q. vii. non obseruabitis vbi enumeratis multis superstitionibus: sic concludit qui hanc & qualcūque obseruationes: aut facta: aut auguria obseruat: aut attendit: aut consentit obseruantibus: aut talibus credit: aut ad

domum eorum vadit : aut in ſuam domum introducit : aut interrogat ſciat ſe fidem Chriſtianam : aut baptiſmum preuaricaſſe & vt paganũ & apoſtatam & Dei inimicum : iram Dei ineternum grauiter incurrere niſi Eccleſię peniten tia emendatus & Deo reconcilietur.

Quod malefici magi incantatores & diuini & nigromantici pro eodem ſupponũt immo verius idem ſignificant communiter.

NVnc vero dicendũ eſt de maleficis quibuſdam preſuppoſitis primũ : quòd malefici & magi & incanta tores & diuĩatores pro eodẽ accipiũtur cõiter.xxvi.q.iiii.ergo &.q.v.ſi quis. Ma lefici enĩ sũt vt dicit magiſter Iohãnes ni der in ſuo preceptorio.c.ix. qui nitũtur mutare corpora à ſanitate certa gẽerati onẽ ĩpedire aĩmã ad amorẽ vel odiũ cõci tare:& his ſimilia ſicut dicit Iſidor⁹.viii. ethimologiarũ.c.xviii. Malefici dicũtur

ob facinorũ magnitudinem : hi elémenta concutiũt : & turbant mentes hominum & sine vllo veneni ausu violentia tamen carminis interimunt.

Quod malefici dæmone operante possunt suis maleficiis & incantationibus veraciter homines ledere : agros & fructus eorũ deuastare. & in quibus dęmones possunt homines specialiter ledere Deo permittente.

PRo cuius maiori declaratione notandum · Primo vtrum malefici possint veraciter suis malificiis & incantationibus homines ledere agros & fructus eorũ deuastare & si sic quibus modis. Ad quam questionem respondent doctores theologi : quod malefici omnibus istis modis possunt procurare lesiones in hominibus & eorũ rebus cooperante dęmone. In quibus potest dę-

mon solũ ledere & decipere principaliter: & malefici instrumentaliter vel ministerialiter: quia vt dicit sanctus Thomas in.iiii.di.xxxiiii.ar.iii. maleficia vere fiũt à dęmonibus non apparenter: tamen & qui inducũt eos ad hoc malefici vocantur. Possunt enim dęmones Deo permittente grauiter homines ledere: & hoc quintupliciter vt dicit magister Iohannes nider in suo pręceptorio.precepto primo.c.xi.videlicet in rebus: fama: corpore: vsu rationis: & vita. De rebus patet Iob.i.&.ii. Cui pecora domũ abstulit & liberos. De fama patet in legenda beati Hieronimi originaliter.iii.parte epistolarũ.tractatu.xv. epistola.lxxxvi.ca.iii.quod diabolus se transformauit in formam sancti Siluani episcopi in nazareth amatoris sancti Hieronymi. Qui dęmon feminam nobilem nocte in lecto precari & prouocari cepit ad luxuriam verbis & inde factis sollicitauit ad malum quę cum clamaret dęmon in

ſpecie epiſcopi : ſtatim ſub lecto ſe abſcondit vbi requiſitus inuentus per luxurioſa verba ſe mentitus eſt eſſe epiſcopum Siluanum : in craſtinum autem ſanctus vir diſparente diabolo diffamatus eſt grauiſſime quia infamia tandem circa ſepulchrum ſancti Hieronymi fatente diabolo in poſſeſſo corpore purgatus eſt. De corpore patet in beato Iob : qui percuſſus eſt à diabolo vlcere peſſimo. Iob. ii De nocumento vſus rationis & vexatione interiorum ſenſuum : patet in poſſeſſis & arreptis per Euangelicas etiam hiſtorias. De morte & quod vita etiam quoſdam priuet : patet Tobię. ii. de ſeptem viris virginis ſare occiſis propter luxurioſum & effrenem appetitum in virginem Saram qui eiuſdem non errant digni matrimonio.

Hęc nider : ſed quibus modis ledant.

Quod maleficatus à dæmonio impeditur ab actu coniugali secūdū petitionē sortilege mulieris & malefice.

DIcit sanctus Bonauentura in.iiii.di. xxxiiii.ar.ii.q.ii.in responsione vltimi argumenti loquendo de impedimento matrimonii per maleficium dicit quod talis impeditus dęmonio impeditur quod absistit & se obiicit secūdum petitionem sortilege mulieris & malefice. Impetrante hoc merito infidelitatis sicut fides impetrat vt Deus adsistat ad facienda miracula: sic sortiaria respectu personę determinate facit sortilegium; quia diabolus in actu illo presto est: & tunc vel propria virtute: vel per herbam: vel per lapidem: vel naturam occultam vim impedit: ne in actum exeat non respectu alterius mulieris: quia ad hoc inuitatus fuit: aut quia Deus non permittit. Occultū enim Dei iudiciū hic latet: sicut

patet in vxore Thobie : hęc ille. Sed quare poteſtas maleficorũ permittitur dęmonibus in actu generatiue potentię: potius quam in aliis. Reſpondet ſanctus Thomas in.iiii.diſt.xxxiiii.ar.iii. ad primum: quia per eam peccatum originale transfunditur.

Quod herba & lapis & alia huiuſmodi quibus vtitur malefica nullam vim habent ad effectum maleficii quamtũ eſt de ſe : ſed vtitur his maleficus tanquam ſignis pacti initi cũ dęmone.

ATtende tamen quod herba : vel lapis : vel alia huiuſmodi nullam vim habent ad effectum malefici quantum eſt de ſe : vt dicit ſanctus Thomas.i.parte.q.cxv.ar. v. ad.iii. allegans Auguſtinũ.xxi.de ciuitate Dei.quod dęmones alliciũtur per varia genera lapidũ : herbarũ : lignorũ : animaliũ : car-

minū : rituū : non vt animalia cibis: sed vt spiritus signis inquantū si hęc eis exhibentur in signū diuini honoris cuius ipsi sunt cupidi. His ergo rebus vtitur maleficus vel malefica instinctu dęmonis per pactū inuocationis tacite vel expresse vel ad infamandū creaturas Dei : quę de se bone sunt : vel ad maiorem credulitatem & deceptionem fidei animarum hominū perditorū qui his & aliis vtuntur ad dęmonū inuocationem : non igitur vtitur maleficus immo verius dęmō huiusmodi tanquam rebus efficacioribus ad tale maleficiū : sed tanquam signis pacti illius inter se & ipsum maleficium quem iam vt suum cultorem possidet tanquam hęreticum & à fide alienum.

Quod inientes pactum cum dæmonibus tacitum vel expressum sunt idolatre hęretici & alieni à catholica fide.

QVòd autem isti sint hęretici est articulus de ęrroribus circa artem magicam quod inire pactũ cum dęmonibus tacitum vel expressum non sit idolatria vel species idolatrię & apostasię. Error.& intendimus pactum esse implicitum in omni obseruatione superstitiosa : cuius effectus non debet à Deo vel natura expectari rationabiliter. Vnde talia exercens idolatra est : quia inter alios articulos de erroribus circa artem magicam quos ponit Gerson, quartus in ordine est quod per artes magicas dęmones in lapidibus anulis : aut speculis : aut imaginibus nomine eorum consecratis : vel potius exsecratis inducere : cogere : vel arcere : vel eas velle viuificare non sit idolatria. Error. & articulus ·xix·quòd sanguis vpupę vel hedi : vel alterius animalis : vel pergamenum virgineum : aut corium leonis & similia habeant efficaciam ad expellendũ dęmones ministerio huiusmodi artium.

Error. Intellige hoc vt sunt res: quia vt sic sunt & bone à Deo sunt: sed vt dictũ est vtitur his maleficus vt signo inuocati dęmonis tacite vel expresse: & quod di co de his rebus intelligo de caracteribus quibus scepissime vtuntur in suis superstitionibus.

Quod vbi per maleficium concubitus non sequitur vel alterius alicuius maleficii effectus nõ ad nigromãticos: sed ad Deũ ẽ recurrẽdũ pro solutiõis remedio.

ATtende tamen quod vbi per maleficium Deo permittente occulto iudicio: & diabolo procurante concubitus non sequitur inter coniugatos vel alicuius alterius maleficii effectus apparet. nõ ad magos & nigromãticos & sortilegos est recurrendũ pro solutione & remedio vt ĩ hac nostra tẽpestate ad quosdã nephãdos sacerdotes passim isti vulgares cõcurrere nõ verentur.

Sed ad Deum per humilem confeſſio-nem & deuotam orationem. Vt habe-tur.xxxiii.q.i.c.vltimo. & Gerſon de er roribus.circa artem magicam inter quoſ dam articulos Pariſius declaratos, po-nit quintum in ordine dicens quod lici-tum ſit magicis artibus vel aliis quibuſ-dam ſuperſtitionibus à Deo aut ab Eccle ſia prohibitis aliqua facere pro quocun-que bono fine. Error. Quia ſecũdum Apoſtolum. Non ſunt facienda mala vt bona eueniant.ar.vi. quòd licitum ſit etiam promittendum maleficia malefi-ciis repellere. Error. & de hoc habes exemplum in legenda beati Iacobi qua-liter ſoluit filetum à vinculis quibus her mogenes maleficus eum arctarat: cum non per incantationem: ſed virtute il-lius oraculi: ſcilicet Dominus ſoluit cõ-peditos: Dominus illuminat cecos.Do-minus eregit eliſos &c. Cuius contra-rium fecit Saul: vt habet.i. Reg.xxviii. vbi dicit quòd Saul phitoniſam con-

ſuſtulerit: nec ſperauerat in domino: propter quòd interſecit eum & tranſtulit regnum eius ad Dauid. Sed magiſter Johannes nider precepto.i.c.x. mouens queſtionem an licitum ſit talia maleficia tollere: qui reſpōdet ſub diſtinctione cōformiter ad doctores quòd aut tolli poſſunt ſine ſuperſtitioſis modis vt per licitū exorciſmū: aut per orationem vel per interceſſionem ſanctorū: vel per ſacramentalem malefici confeſſionem: vel per preciſam oſtenſionem ſeu indicationem alicuius qui ſcit vbi eſt imago: vel per ſolū motū localem vel modo congruo. ſimiliter & ſic eſt licitū aut non poteſt tolli niſi per ſuperſtitioſum modum vel per noua maleficiorū opera: & ſic eſt illicitū per auctoritatem Apoſtoli ſupradictam: non ſunt facienda mala &c. Hęc ille.

Qđ & ſi nigromātici & malefici aliquādo vera dicāt ſepiꝰ tamē fallūt mētiūtur quare ad illos non eſt concurrendū.

QVare autem ad predictos nigromāticos sacrilegos & diuinos nullus debet concurrere vltra hęc quod peccant mortaliter & participes efficiūtur culpe & dannationis ipsorū. Ratio est: quia ipsi & si Deo permittente aliquando vera dicūt: eorū tamen testimonio non est vtendū: quia sępius fallūt & mentiūtur. Patet quoniam in spiritu veritatis falsitas non est: in spiritu autem mendacii plurime quandoq; sunt veritates vt vnica latenti falsitate decipiat; vt dicit Gerson de probatione spirituū. hac ratione (inquit) prohibuerūt à testimonio veritatis quam fatebantur; & Christus dęmoniacos; & Paulus phitonissam. Actuū.xviii. Et alibi theologizat aliquando dęmon (ait thimacus vt patet in Euangeliis) etiam coram Iesu quē tēptare presumpsit & dicere scriptū est. Angelis Deus mandauit de te. Et nihilominus prohibuit eū Christus vt dictū est ne testimoniū quamtūlibet in su-

perficie verũ acciperetur à dęmoniacis vel phitonibus vel magicis maledictis. Nam quę comunicatio lucis ad tenebras & Christi ad belial vt dicitur. ii. ad The. vi. Ratio prima; quia isti phitones & nigromantici sunt excomunicati. Secũda; quia nullũ verũ bono fine dicũt. Tertia; quia continuo aut tandem falsitatem ingeret & simile premiserint veritati. Non est enim doctrina fallens quę vera non misceat; secũdũ Bedam. Sciendũ tamen est quod aliud est inuocare dęmonem ad aliquid sciendũ vel agendum ab eo (quod nũquam licet) Aliud est ab ipso non inuocato occurrente aliquid inquirere propter vtilitatem aliorũ; & maxime quando virtute diuina potest cogi ad dicendũ aliqua vera sicut aliquando fecerunt plures sancti.

Quod actus ille submersionis imaginum & reliquiarum est sacrilegiũ & quid sit sacrilegium.

SEquitur nũc qualiter actus ille: scilicet submergendi imaginem sancti Petri sit sacrilegiũ? Nam vt dicit sanctus Thomas.ii.ii.q.xcix.arti.i.Sacrilegiũ est sacre rei violatio.i.sacre rei lesio: & probat sic sacrũ dicitur aliquid ex eo quod ad diuinũ cultũ ordinatur. Sicut autem ex eo quod aliquid ordinatur in finem bonũ sortitur rationem boni. Ita etiam ex hoc quod aliquid deputatur ad cultũ Dei efficitur quoddam diuinũ. Et sic ei quędam reuerentia debetur quę refertur in Deum. & ideo omne illud quod ad irreuerentiam rerum sacrarũ pertinet, ad iniuriam Dei pertinet: & habet sacrilegii rationem. Hęc ille. Sed quod talis submersio imaginis sit sacrilegiũ probatur per ipsum ex tertio arti.vbi ponit quod species sacrilegii distinguitur secũdum res sacras: & quod sacrilegiũ diuersos habet gradus secũdũ differentiam rerum sacrarũ locorum & personarum. Tanto enim sacrilegium

est

est grauius quanto res sacra in qua peccatur maiorem obtinet sanctitatẽ inter res autem sacras summũ locũ obtinent sacramenta quibus homo sanctificatur quorũ precipuũ est eucharistię sacramentũ quod continet ipsum Christum: & ideo sacrilegiũ quod contra hoc sacramentũ committitur grauissimũ est inter omnia. Post sacramenta autem secũdũ locum obtinent vasa consecrata ad sacramentorũ susceptionem: & ipsę imagines sacrę & reliquie sanctorũ quib9 quodammodo personę sanctorũ venerantur vel dehonorantur. Hęc ille. Constat enim quod in illo dementissimo actu submersionis imaginis sancti Petri vel alterius cuiuscũq; maxime illuditur sanctus & dehonoratur: ergo committũt sacrilegiũ & maxime illi qui prodolor dignissimo & preciosissimo sacramento eucharistię abutũtur ad suas superstitiones & sortilegia exercenda: vt compertũ est illos nephandos phito-

nes & nigromanticos in suis maleficiis frequenter abuti. Est etiam speciale peccatum distinctum ab aliis vt idem doctor dicit ar.ii. prędicte questionis: quia ĩ eo reperitur specialis ratio difformitatis: quia scilicet violatur res sacra per aliquã irreuerentiam & opponitur virtuti Religionis: ita quod ipsa irreuerentia & deordinatio quę fit rei sacrę dicitur violatio. Sicut enim honor est in honorante nõ in eo qui honoratur: vt patet.i. ethicorũ. Ita irreuerẽtia est ĩ eo qui irreuerẽter se habet: quãuis etiam nihil noceat ei cui irreuerentiam prebet. Vnde etiam res sacra non violatur. Tamẽ quantũ est in ipso sacrilego violat eã. Sicut & purpura regale indumentũ facta honoratur & glorificatur. Et si quis hãc perforauerit morti dãnatur quasi cõtra regiã maiestatẽ agẽs: quãuis nihil agat ĩ regiã personã secũdũ Damascenũ. Ita si quis rẽ sacrã violet ex hoc ipso cõtra Deũ irreuerẽtiã facit: & sic per irreligiositatem peccat. Hęc ille.

Quod vera fides imagines assumit ad diuinum cultum in Ecclesia non vt eis cultus latrie exhibeatur excepta imagine Christi: sed quédam significationem.

VEra enim fides imagines quasdam assumit ad diuinum cultum in Ecclesia quas fideles adorant: & in tabernaculo erant imagines cherubin (vt legitur. Exodi.xxv.q)uamuis neq; in veteris legis tabernaculo seu templo neq; etiam nunc imagines constituuntur: vt eis cultus latrie exhibeatur: sed ad quandam significationem vt per huiusmodi imagines mentibus hominum imprimatur & confirmetur fides de excellentia Angelorum & sanctorum. secus est de imagine Christi: cui ratiõe diuinitatis latria debetur. Hęc sctũs Tho.ii.ii. q.ccccxciiii.ar.ii.ad primũ. Sed nũc ponere imagines Christi & sctõrũ & adorare eas licet: quãuis nõ ĩ veteri testamẽto

vt idem doctor tenet in tertio sententia rũ & hoc adoratione dulie tantũ. vt probat. iii. perte. q. xxv. ar. vi. de reliquiis sanctorũ: ergo faciens irreuerentiam imagini facit similiter imaginato: quia vt idem doctor tenet ar. ii. eiusdem questionis. Damascenus introducit basiliũ dicentẽ imaginis honor ad prototipum pertinet. i. exemplar.

Quod faciens irreuerentiam imagini facit etiam imaginato per ipsam.

NAm vt idem doctor dicit. ii. ii. q. lxxxi. ar. iii. ad tertiũ quamuis imaginibus non exhibetur Religionis cultus secũdũ quod in seipsis considerantur quasi res quedam scilicet de ligno & lapide: sed secũdum quod sunt imagines ducentes in Deum incarnatum vel sanctos: motus autem qui est ad imaginem prout est imago non consistit in

ipsa : sed tendit in id cuius est imago. Nam ex hoc quod imaginibus Christi exhibetur Religionis cultus non diuersificatur ratio latrie: nec virtus Religionis. Hęc ille. Si ergo suo modo adorandi adoratione dulię fit imaginibus sanctorũ : quia eodem modo quo fertur quis in imaginem sancti honoris vel inuocationis fit expresse vel interpretatiue in ipsum sanctũ : vnde cum meritum & actus Religionis consistat in hoc quod homo reuerenter se habeat ad res sacras. sic (vt idem doctor dicit in eodem libro.q.xcix.ar.iii.) peccatũ sacrilegii in hoc consistit quod aliquis irreuerenter se habeat ad rem sacram. Debetur autem reuerentia imagini sacrę ratione sanctitatis eius sancti cuius est imago. Ideo necesse est quod irreuerentia exhibita ipsi imagini tendat in irreuerentiam & iniuriam ipsius sancti. Cuiusmodi est actus ille de quo in proposito & aliorum plurimorũ in simili necessitate

irreuerenter & superstitiose baptisantium imagines & reliquia sanctorum.

Quod triplex pena est sacrilegorum.

SEd quę pena sit phitonum sacrilegorũ ponit sanctus Thomas eodem libro & questione supranominatis. ar.iiii. Et est triplex. aliquando excommunicatio. aliqando pecuniaria pena: aliquando decapitatio. Hoc intellige secũdum gradus diuersos sacrilegii: vnde secũdum eũdem doctorem excomunicatione vel pena pecuniaria debent similes arceri à talibus nephandis operibus & in quo quis peccat per ea torqueatur: vt dicitur Sapientię.xi. & hoc modo cõueniens pena sacrilegi qui sacris iniuriam infert est excomunicatio per quam à sacris arcetur: & quia penę quasi medicinę quędam infligũtur: vt his territi homines à peccato desistant. Sacrilegus au-

tem qui ſacra non veretur non ſufficien ter videtur à peccato arceri per hoc quod ſacra ei interdicuntur. de quibus non curat. Et ideo ſecũdum leges huma nas adhibetur pena capitalis. ſecundum vero Eccleſię inſtituta quę mortem cor poralem non infligũt: adhibetur pena pecuniaria vt ſaltem penis temporalibus homines à ſacrilegiis reuocentur.

Quod illi ſubmerſores imaginum & reliquiarum tentant Deum: & quid ſit tentare Deum.

DEinde dicendum eſt qualiter iſti tentant Deum in ſuo actu: di- centes ſubmergatur beati Petri imago ſi nobis apud Deum pluuiam in eminenti neceſſitate non impetrauerit. Pro quo notandũ eſt quod vt dicit Tho mas.ii.ii.q.xcvii.per totũ. Deum tentat qui experimentũ ſumit ſeu explorat per ſua verba vel facta de dei potẽtia: ſapiẽtia

pietate: & bonitate vel volũtate. Dicitur enim qui experimentũ sumit seu explorat tentare: quia tentare est experimentũ de aliquo sumere: nullus experimentũ sumit nisi de re ignota vel dubia. Ex quo patet quod omnis Deum tentans Deum ignorat vel dubitat de aliqua perfectione eius quod semper est peccatum. Sumimus autem experimentũ de aliquo: verbis & factis. verbis quidem vt experiamur an sciat quod querimus vel possit: aut velit illũ implere. Factis autem cũ per ea quę facimus exploramus alterius prudentiam vel volũtatem vel potentiam. Vtrũq; horum contingit dupliciter vno quidem modo aperte: sicut cũ quis tentatorem se profitetur sicut Sanson. Iudicum.xiiii. proposuit philisteis probleuma ad eos tentandũ: alio modo insidiose & occulte sicut pharisei tentauerũt Christum: vt legitur Ma.x. quandoq; vero interpretatiue: quando scilicet si hoc non intendat: vt experimen-

tũ sumat : id tamen agit vel dicit quod ad nihil aliud videtur ordinabile nisi ad experimentum sumendum. Si ergo isti Deum tentant in suo facto superstitioso & verbis & factis : non aperte sicut sanson : non insidiose sicut pharisei : non expresse : sed quasi interpretatiue quia & si non intendũt experimentũ de Deo expresse assumere : aliquid tamẽ in hoc petũt vel faciũt quod ad nihil aliud est vtile vel ordinabile nisi ad probandum Dei potestatem : bonitatem : vel cognitionem. Nam prefigitur ibi terminus operandi ipsi diuine omnipotentie : prestituitur modus quo quasi compellatur operari ipsi diuine sapientie. statuitur etiam finis ipsi diuine bonitati & clementie. Nam quid aliud sonant illa verba si nobis apud Deum non impetrauerit pluuiam expostulatam nisi tentare Deũ dubitando de sua omnipotentia & prefigendo sibi terminum ad diuinam operationem de sua bonitate & clementia

q̄ꝰ ex sola gratia prouenit velle per illicitos illos actus effectum attingere de sua sapientia prestituendo modum superstitiosum quod quasi compellatur ad libitum eorum petitionem concedere. Non secundum ordinem sue sapientie que attingit à fine vsq; ad finem fortiter dispo nit omnia suauiter. Sapientie. viii. Scit etenim Deus vtrum expediens ipsis illud sit vel ne: sed in quantũ tempus miserendi Deo constituũt similes sunt illis de quibus dicitur Iudith. viii. Qui posuerunt terminum vt si transactis quinq; diebus Deus nõ misereretur eis traderent se & ciuitatem suam in manu Olofernis principis Assiriorum: quos reprehendebat Iudith inquiens qui estis vos qui tentatis dominum, non est (inquit) iste sermo qui misericordiam prouocet: sed potius qui iram excitet & furorem accendat. Posuistis (inquit) vos tempus miserationis diuine & in arbitrium vestrum diem constituistis. vnde glosa dicit super

hoc quod nec tempus nec modum prescribere domino debemus. magis arbitrio eius cuncta relinquamus. vnde quidem puerum in oratione sua dixisse legitur fili Dei sicut scis & sicut vis miserere mei. Sicut enim iudei illi quos reprehendit Iudith. grauiter pecauerunt prefigentes Deo terminum miserationis. vt dicit Nicolaus de lyra. Ita & isti imaginum & reliquiarum submersores. vtriq; enim visi sunt explorare diuina illicite: quod etiam probat sactus Thomas. q. superius dicta. ar. ii. dicens quod talis tentatio est peccatum: quia prohibetur in lege Dei. Deuterono. vi. Nõ tentabis dominũ Deum tuũ: & illud idem dominus cõtra diabolũ Mat. iiii. Est etiã actus virtuti Religionis oppositus: quia vt dicit glo. super illud Psal. Et tẽtauerũt Deum in cordibus suis. tentare Deum est inordinate postulate. Sed debito modo postulare est actus Religionis: ergo tentare Deum est actus Religioni oppositus.

Confirmatur quia finis Religionis eſt Deo reuerentiam exhibere. Vnde omnia illa quę directe pertinent ad irreuerentiam Dei Religioni opponũtur. Manifeſtum eſt autem quod tentare aliquem ad irreuerentiam eius pertinet. Nullus enim preſumit tentare eum de cuius excelentia certus eſt. Vnde manifeſtum eſt quod tentare Deum eſt peccatum Religioni oppoſitum.

Quod tentare Deum eſt grauiſſimum peccatum: non tamen grauius quam ſuperſtitio.

NAm ad Religionem pertinet protestari fidem per aliqua ſigna ad diuinam reuerentiam pertinentia: & ideo ad Religioſitatem pertinet quod ex incertitudine fidei homo aliqua faciat quę ad diuinam irreuerentiam pertinent cuius eſt tentare Deum.

& ideo est irreligiositatis species & grauissimum peccatum non tamen grauius quam superstitio : vt idem sanctus Thomas tenet in prędicta questione. ar. iii. & iiii. & dat rationem quia grauius peccat superstitiosus & magis diuine reuerentie aduersatur qui suo facto protestantur errorem contra diuinam excellentiam quam qui protestatur dubitationē vt qui tentat Deum dubitauit de diuina excellentia : videlicet potentia : sapientia : vel bonitate vt dictum est.

Quod illi submersores imaginum scandalum committunt & stulte agunt.

EX his enim supradictis apparet qualiter prędicti superstitiosi etiā scandulū committunt : quia suis dictis vel factis minus rectis. aliis prebent occasionem ruine. Necesse est (inquit saluator Marci. ix.) vt veniant scandala. Ne-

cessitas tamen hęc est consequentis non antecedentis. non enim est necessarium quod prędicti illos inordinatos actus faciant antecedenter sed necessario sequitur quod plures saltem idiote ex illo actu scandalizentur consequenter cum ad eorum exemplum alii similia agere intentent: in hoc etiam grauissime peccant (dicente Christo ibidem) Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius & demergatur in profundum maris. super quo Niclaus de Lyra loquitur inquit saluator more palestinorum qui condennatos ad mortem pro maiori crimine ligato saxo ad collū precipitabant in mare: sensus est ergo. expedit &c. i. melius esset hōi mori temporaliter quam ex malo exemplo suo facere alium ruere in peccatum mortale: quia ex hoc meretur mortem eternam quę grauior est morte temporali. ex quibus infero quod melius esset

hos nephandos superstitiosos & nigromanticos huius regni per rigorosam inquisitionem punire quam quod per eos tot animę specialiter perirent & Deus tot plagas nobis infligeret. Stulte quoq; agunt per talia media superstitiosa diuinum querere auxilium. Nam quid stultius hoc actu submergendi imaginem in aqua & reliquias ad obtinendū pluuiam. quid insanius quam alloqui imagini & protestari contra ipsam quę aures habet & nō audit: & occulos & non videt: vnde deridet spiritussanctus vel is qui per spiritū sanctum loquitur. Sapie. viii. c. similes superstitiosos: cum dicit. Non erubescunt loqui cum illo qui est sine anima.

Quod sacrilegia & maleficia habēt efficaciam ex quinq;.

SEd quoniam falsa credulitate prędit & similes per tales actus illicitos firmiter credunt infra certum

terminuũ obtinere pluuiã vel alios effe ctus. Nũc restat declarare aliqua. Et primo vnde sortilegia & maleficia suũ sortiũtur effectũ. Ad quod respondet magister Iohannes nider in suo pręceptorio: pręcepto.i.c.ix. quòd sortilegia & maleficia habent efficaciam ex quinq;. Primo ex parua confidentia quam homines habent in Deum: ideo permittit eos à dęmonibus impediri secũdũ illud. Psalmus.cx. Quoniam in me sperauit & liberabo eũ: scilicet iustũ: & per argumentũ à contrario sensu: qui non sperant in Deũ dęmonis potestati relinquũtur. Secũdo ex errore qui in hominibus est cuius pene frequenter est effectus maleficii secũdũ illud ad Rom.i. Cũ cognouissent Deum non sicut deum glorificauerũt &c.& obscuratũ est insipiens cor eorum. Tertio vt fides probetur bonorum secundum Aug. quod probat per illud Deutero.xiii. Si surrexerit in medio tui propheta: aut qui somnium

se vidisse

ſe vidiſſe dicat & prędixerit ſignũ aut portentũ & euenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi: eamus ſequamurq; deos alienos quos ignoras & ſeruiemus eis. Non audias verba prophetę illius aut ſomniatoris: quia tentat vos dominus Deus vt palam ſciat an diligatis Deũ an non. Quarto propter pactũ expreſſum vel tacitũ cũ dęmonibus initũ & ſocietatem qualiter fit in omni ſuperſtitione vt dicit Aug. de doctrina Chriſtiana libro. ii. quę ſocietas (vt dicit) ab omni penitus fugienda eſt Chriſtiano. Quinto ex deſiderio diaboli qui conatur continuo decipere. i. Petri. v. Aduerſarius videtur diabolus tanquam leo rugiens circuit querens quem deuoret: cui reſiſtite fortes in fide. & . c. xi. eiuſdem pręſcripti libri dicit iſte doctor: & conformiter ad ſanctũ Thomam in ſecũdo circa diſt. vii. & . viii. & in. iiii. diſt. xxxiiii. & communiter ſecũdũ omnes theologos ibidem ſcribentes: quod malefici (procu-

rante dęmone omnibus istis modis possunt procurare lesiones in hominibus & eorum rebus cooperante dęmone quibus potest dęmõ solũ ledere & decipere.

Quod malefici non faciunt illos effectus immediate actione propria; sed talia faciunt per demones expacto cum eis inito. & hoc permittente Deo ad cecitatem & in penam eorum qui similibus vanitatibus nimium adherent.

NOn enim fiunt illa maleficorum operatione propria & immediate: sed talia fiunt per dęmones qui (visis maleficiis) immediate ex pacto dudum cum maleficis à principio mundi & tempore veris idolatrie habito sciunt qualem effectũ debent ad intentionem maleficiorũ procurare: vt exempli gratia. scopa quam maleficia intingit in a-

qua vt pluuiat non causat pluuiam: sed dęmon talibus visis.qui(si Deus permiserit)potestatem habet in omnia corporalia & in aere & ventos & nubes & statim talia procurare & causare valet.maga siquidem dat signum per scopam.Sed dęmon illud procurat & agit vt pluat per dęmonis actionem cui magna mala fide & opere seruit & se tradidit obsequiis illius vel aliis si quando imaginem terream vel caracteres vel simile alquid ad maleficandum aliquem maleficus facit vel aliquando maleficio alicuius in aqua vel plumbo apparet quicquid molestie infertur tali imagini tale experitur fieri imaginato & omni maleficato: puta punctura vel alia lesura quecunq; lesio realiter quidem infertur imagini per maleficum vel per alium hominem. Sed inuisibiliter dęmū maleficatū hominem eodem modo ledit Dei permissione si demeruerit reus. quod probat magistr Gerson.i.parte in triologio astrologie

theologizate propositione.xxi.sic inquit Angelos presertim malos in artibus magicis & omnibus superstitiosis operationibus quę nec rationem naturalem nec miraculũ verum habent. Sed ex pacto noto vel occulto non dubium operari: ac effectum sortiri: vnde dicit in commẽto eiusdem propositionis allegando Augustinum. Omnes tales obseruationes tantomagis suspectas & fugiendas esse quanto sepius videntur suum sortiri effectum. Et idem doctor contra superstitionem cuiusdam medici eodem libro.conclusione.vi. (vt supradictum est) quod sicut vera & Christiana fides mirabilia operatur ĩ bẽe credẽtibus: sic mala & falsa credulitas Deo permittente euentus malos interdum operatur vel potius demeretur. Nam experimur quotidie in male credulis quos ita Deus punit propter malam fidem. Immo dum cognoscit dominus nimium adherere aliquibus vanis obseruantiis permittit ali

quos euentus contingeret & ita eos plus consequenter firmari in tali opinione vt maior fiat cecitas eorum & in laqueum cadát quem sibi fecerunt. Et de erroribus circa artem magicam. arti. xvii. sic inquit. Quod per tales artes & ritus impios per sortilegia & carmina per inuocationem dęmonum ɫ per quasdam inuultuationes & gestus & talia maleficia nullus vnquam effectus ministerio dęmonum subsequatur. Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere vt patuit in magis pharaonis vel alibi pluries, vel ad probationem fideliũ sicut habetur. Deutero. xiii. vel iniquorum hominum dignam flagellationem, vel quia abutentes seu consulentes propter malam fidem aut alia peccata nępharia dati sunt in reprobum sensum & demeretur sic illudi. Hęc ille.

Quod ad dignam flagellationem & punitionem horum flagitiorum permittit Deus tot infirmitates : pestilentias : & tempestates : sterilitates quoq; terre nascentium fructuum & interitum pecorum & iumentorum euenire.

EX quibus liquide apparet ex qua origine hac nostra tempestate tot infirmitates pestilentie sterilitates terre nascentium fructuum frugum & vinorum accidant totq; milia pecudum aliorum pecorum continuo pereant totque grandines tempestates & intemperies aerium & fulgurum eueniant. cum (prochdolor) in hoc regno pro maiori parte ad hos diuinos phitones & nigromanticos : (etiam pro re minima reperienda vel scienda) passim concurrũt pusilli magni.

Quod his diebus hæc pestis superstitionũ maxime viget in principibus: prelatis: & nephandis quibusdam sacerdotibus.

VNde potest verificari illud Esaię.i. de nobis quod omne caput languidũ & omne cor merens à planta pedis vsq; ad verticem nõ est in eo sanitas. Per caput intelligũtur principes secũdũ illud quod scribitur.i. Regũ.xv. de Saul rege caput in tribubus Israel factus est. Per pedes cor & totũ corpus ĩferiores & mediocres ĩ corpore mystico & ciuili intelligere possumus: qui circa has superstitiones & dęmoniacas abhominationes passim & absque vllo timore indies concurunt: qui deberent ab hiis stultitiis per principes seculares vel Ecclesiasticos: & per fideles inquisitores districtissime arceri. Sed nihil horum fit vt verificetur illud Gregorii in pastori cum pastor per arrupta

vadit necesse est vt grex ad precipitium trahatur. Sed ve illis quia (vt idem Esa-ias propheta. dicit. c. ix.) Et disperdet dominus ab Israel caput & caudam. i. malos principes & sacerdotes obsequentes eis secundũ Nicolaum in glosa morali. Nam in textu exponens ipse dicit Longeu9 & honorabilis ipse est caput & prophe. loquens mendacium ipse cauda est: & qui sunt isti prophetę mendaces nisi sacerdotes qaidam nephãdi phitones & nigromantici ad quos populus iste stultus & insipiens passim concurrit credẽs ab eis in suis infirmitatibus liberari: res perditas per eorũ diuinationem recuperare fauentes male fidei & idolatrie ipsorũ in sui dannationem & maximum scandalũ aliorum. sed ve illis omnibus: quia (vt dicit Esaias. c. statim prenominato.) Et erunt qui beatificant populum istũ & qui beatificantur. i. decipiũt & decipiũtur. precipitati scilicet in fossam inferni. Dicuntur enim isti phitones falsi

cauda: quia adherent diabolo tanquam principi eorũ ſicut adherentes principi terreno vulgariter dicũtur ire ad caudam eius: & in iſta cauda.i.adherentia per mendacia ſua incuruant populum à rectitudine veritatis: & humiliant eum per falſas ſuperſtitiones ad immolandũ & adorandũ dęmonibus vel expreſſe ſicut ipſi faciũt vel ſubintellecte: ſicut populus facit credendo ſuis maleficiis: ſed videant principes & nobiles huius temporis ſi immunes ſunt ab hoc vitio ipſi qui ſimiles debent punire: & vtinam ſoli quoniam võlũtarie ſeſe ducũt: & alios ſe cũ trahũt. Nam vt dicit Iohan. gerſon de ſuperſtitioſa obſeruatione dierum. quod tempore ſuo vnus principũ cũ induceretur vt quereret cõſiliũ à ſapientibus quos ſciebat eſſe tales & ſibi beniuolos: vtrũ licite eſſent ſuperſtitiones quas exercebat & credebat: reſpondit cur inquirerem à talibus. Ego ſcio enim quod diſconſulerent mihi. Ego tamen ſic a-

gere & sic credere penitus disposui: nec omittam & in hac infelicitate positus & preuentus morte repentina destitit vellet nolet nunc agnoscens in inferno: quoniam odit dominus obseruantes vanitates superuacue. & contra: Beatus vir cuius est nomen domini spes eius & non respexit in vanitates & insanias falsas. Hęc ille.

Quod superstitio tanto peior est quanto in tali actu plura miscentur bona.

SEd dicunt isti vulgares quod multa iubentur illis obseruari ab istis nigromanticis in suis actibus & sortilegiis: quę sunt sancta & honesta: vt ieiunare: castum esse: missas celebrare: & dicere Pater noster & Euangelium: quod etiam ipsi nigromantici faciunt: sed non attendunt miseri quod secundum doctores theologos: superstitio

tanto peior eſt quanto plura miſcentur bona : quoniam vnde deberet honorari Deus honoratur diabolus. Colitur re vera dęmon per orationes & ſacrificia : & thurificationes iuſſas fieri in artibus magicis. Transfiguratur enim angelus ſathane in Angelum lucis (vt ait Apoſtolus) Immutando doctrinas & obſeruationes ſanctas & amorem caſtitatis & virtutis cauſa vt ſe ducat facilius quam vt veneretur & colatur ſicut Deus. Nam (vt dicit Iohannes Gerſon de paſſionibus animę. parte.iii. conſideratione.xvi.) propter quid aliud iubemus in ſuperſtitionibus magicis fieri thurificationes & orationes deuotas & ieiunia : petit quoque fieri miniſteria per pueros innocentes niſi vt efficacius fallat & colatur ſicut Deus.

Quod illi submersores imaginum & qui in coniuriis & incãtationibus cõcurrũt quotidie ad hos nigromanticos & ceteri in aliis similibus si ex suis superstitionibus optineant optatũ effectũ à dęmone accipiunt Deo permitente.

EX quibus omnibus etiam poterit quis inferre. Vnde illi superstitiosi submersores imaginũ & reliquiarũ & aliis similes credentes per similes actus indubitáter pluuiam obtinere tempore necessitatis suũ obtineant effectum quia à dęmone Deo permittente ad vindictam malefactorũ & peruerse credulitatis illorũ. Similiter vnde coniuria illa nephanda quę supra nominata sunt: & alie superstitiose coniurationes; vt iacere lapillos contra nubes in coniuratione credentes per hoc repellere tempestaté (vt fateor me vidisse quemdam sacerdotem sic facientem.) Effectus enim

si quando veniat non ex vi illius con-
iurationis superstitiose euenit : sed ex
pacto demonis expresso vel subintellecto
cũ causis predictis Deo permittente vt di
ctũ est. Habent enim demones efficacias
magnas ad mutandũ corpora & elemen
ta : causare pluuiam : & alios effectus &
actiones aliquas mirabiles : vt scriptu-
ra sacra docet de magis pharaonis. Ex-
odi.vii.&.viii.c.qui per virtutem demo
nũ veros serpentes & ranas fecerũt : vt
ponit sanctus Thomas.i. parte.q.cxiiii.
ar.iiii.in corpore. Hoc idem ponit su-
per Iob.c.i. Etiam possunt vere natu-
rales effectus producere : sed medianti-
bus agentibus naturalibus vt idem do-
ctor tenet de potentia Dei.q.vi.ar.v. Si-
militer ex hiis haberi potest vnde hi qui
concurũt his dibus sine vllo Dei timore
ad maleficos & diuinos istos pro recupe
randis rebus perditis si contigat aliquan
do reperiri:vnde hoc proueniat. Pos-
sunt enim Angeli mali quantũ Dei pro-

uidentia permiserit agere multa similia ad Angelos bonos tam ob subtilitatem vigoremq; substantie suę quam hoc perspicuitatem naturalis ingenii quam etiam propter experientiam diuturnitatem. Nunc in naturalibus actionibus sursum & deorsum in cœlo & in tęrra nunc in operationibus miraculosis Angelorum & omnium spirituum beatorum quamuis errent frequenter. Excecat enim eos malicia amens superbia fremens sine lege & ordine liuor insaniens. Excecat etiam eos potissimum iustum Dei iudicium illudens eis peruersionesq; eorum & cognatus aduersus electos suos cõuertens ĩ vsum suę bonitatis.

Quæ autem & quot nephanda isti nigromantici committant in suis diuinationibus referant stulti illi qui passim ad illos concurrere non verentur.

QVę autem & quot nephanda isti nepharii phitones & nigromantici committunt in suis diuinationibus: etiam sub pretextu Religionis puta sacrificii vel ieiunii nouarunt stulti illi: qui quotidie non verentur ad illos concurrere contra fidei pietatem quę has omnes impias superstitiones dannat excecraturq;. Vt enim dictum est supra nec pudet me iterum repetere quod sicut vera fides meretur dotari miraculis dum opus est ad edificationem. Ita falsa fides portentis & figmentis in sui dannationem vel aliorũ probationem demeretur illudi. Non ergo in his actibus phitonũ & nigromanticorũ specie ponere debemus: sed in Deo dicentes illud Psal. In manib⁹ tuis sortes meę: quę dat per hoc intelligi non in superstitionibus & sortilegiis fictis & plerũq; noxis esse confidendũ. Recta enim spes in Deo ponenda est: nõ in huiusmodi vanitatibus nec suis obseruãtiis. Obsunt aliquãdo reipublicę

& viam ad hęreses & idolatriā aperiūt. Nam articulus est Parisiensis inter alios primo de erroribus circa artem magicam quam ponit Iohannes gerson prima parte quod per artes magicas & maleficia & inuocationes nepharias querere familiaritates & auxilia dęmonum cum sit ydolatria. Error.

Querit vnde prouenit quod fœminę in maiori numero reperiantur superstitiose quam viri.

NVnc querendum est vnde prouenit quod fœmine in maiori numero reperiūtur superstitiose & malefice quam viri. Ad quod respondet primo magister Iohan. nider in suo preceptorio quod triplici de causa. Primo quia prompte sunt ad credendum. Fidem autem malam dęmon principaliter querit. vnde Ecclesi. xix. Qui cito credit leuis

leuis est corde. Secundo quia natura propter fluxibilitatē complexionis facilioris sunt impressionis ad reuelationes capiēdum per impressionē separatorum spiritu vt dicit Guielmus lugdun. quia complexione dum bene vtuntur multum bone sunt: dum male peiores sūt. Tertio quia linguā lubricā habēt & ea que mala arte sciunt. eis cōparibus fæminis vix celare possunt. seque occulte (cum vires nō habent) per maleficia vindicare querunt faciliter Vnde Ecclesia. xxv. Commorari leoni & draconi minus nocebit quā habitare cū muliere nequam. breuis oīs malicia super maliciam mulieris. Hec nider. et Ioā. gerson cōtra superstitiosā obseruationē dierū dicit: quod vetulæ: pueri: & puellæ: & idiote proniores sunt ad tales superstitiones credendum & obseruādum vnde ortum habuit illud epithetum vetule sortilege.

Queritur vnde prouenit ꝙ res predite vel furatæ quas querunt simplices cōcurētes ad nigromāticos ī speculis & fialis siue vnguibus maleficorum. & cur malefici ad sua maleficia potius recipiuut virgines mares vel feminas q̄m coruptos: & vnde isti nigromātici vt plurimū turpes habeāt aspectus.

QVeritur etiam vnde prouenit quod res perditæ & furatæ quas querunt simplices concurrentes ad nigromanticos appereant in speculis fialis siue vnguibus maleficorum nigromanticorum, & cur malefici ad sua maleficia potius recipiunt vergines mares vel feminas quam coruptos & vnde etiã prouenit quod isti sortilegi vt plurimum turpes habeant conspectus. ad primam respondet sanctus Tomas. prima parte .q. cxiiii. arti.iiii.ad.ij. quod hoc quidem potest dupliciter contigere vno. modo ab interiore secundum quod demon potest immutare fantasiam omnis: & etiam sensus corporeos vt aliquid videatur aliter quam sit: hoc etiã interdũ fieri dicitur virtute aliquarũ rerũ corporearũ sicut alibi ponit exẽplum quod quædã herba apposita ad lumem candelæ faciat trabes apparere serpentes. alio modo ab exteriori secũdum quod demõ possit formã & corpus ex aere cuiuscũque formæ & figuræ: vt illud assũmẽs in eo visibiliter appareat põt eadẽ ratiõe circũpõere cuiscũque rei corporeæ: quãcunque formã corporea vt in eius specie videatur. vnde demõ qui i sãtasia hõis formatu aliquã speciẽ ipse etiã põt similiter speciẽ alterius sẽsibus offerre. Hec ille.

Sed & Guil. parisiẽsis ĩ vltĩa parte de vniuer so: dicit ꝙ opere dẽonũ fit ꝑ plures modos Primò: naturali applicatiõe alicuius rei: qa potestatẽ hẽt ĩ hoc plusquà hõ & sciẽtiã maxime quãdo deus ꝑmittit exequi vt supradictũ est Secũdo modo assũpto corpore potest se ostẽdere aliquã rẽ que non est vt latucã: vt accidisse videtur moniali: de qua refert Gregorius primo libro dialogorũ q̃ gustata imediate a demone obsessa est. vel in massa auri: vt beato Antonio factũ legitur vel lupũ vel vrsum vel alia hõi se ostendere potest. & sic tegere rẽ alienã suo corpore assumpto. Tertiò põt turbare organum visus vt videatur res nubilosa ꝙ est clara & huiusmodi. Sicut etiã post fletum lumen apparet aliter quam antea Quartò in imaginatiuam potentiam operando trasmutatione specierum sensibilum vel humores varios mouendo vt appareãt ignea vel aquea hmõi sicut ĩ melãconicis naturaliter fit vel in demoniacis vt dicit santus Tomas prima parte .q.cxi. arti .iii.q. vt dicit Nider. virgines tamen ad hoc idoneos vel idoneas demon mentitur triplici de causa licet coruptis idem ostendere valeret. Prima: vt fingat falso se castitatẽ amare quam odit: qui a castissimã virginem summe odit quem

contriuit caput serpentis. vnde insidiatur cal/
caneo eius. vnde deus ait serpenti. Inimici/
tias ponam inter te & mulierem & semẽ tu/
um & semen illius. ipsa conteret caput tuum
& tu insidiaberis calcaneo eius. Gen.iij.hoc
etiã dicit sãtus Thomas de potẽtia dei q.vi.
arti.x.ad.iiii.quod dẽones vocati a virgini/
bus veniũt vt ducãt hõines ĩ opinionẽ sue di/
uintatis quasi mũdiciam ament. Secũdo vt sic
animas maleficorũ & eis credẽtiũ decipiãt
ad amiciciam demonis inclinatas ꝑ in fideli
tatẽ vitiũ sub specie boni, nõ sub specie mali.
Tertio vt corpora sic ledat ĩnocẽtiũ vel mi/
nus vitiis infectorũ nã postea (vt ꝑ experiẽtiã
partet) tales habẽt visũ frequẽter horibiliorẽ
quã ãtea ex vestigijs demonũ relictis ĩ oculis
vel facie videntis. Hec ex doctoribus predi/
ctis sed & Ioan Gerson de distintione verarũ
visionũ a falsis: parte prima sic iniquit. Ce/
terum qui perscrutatur acutius artium magi/
carum traditiones sacrilegas & impias faci/
lime noscit plurima ibidem obseruanda pro/
poni super imoderatis ieiunijs & alijs non ad
aliud quã ad sensus & rationis perturbationẽ
quo fit vt etiam plerumq; talibus dediti ca
dãt in insaniã & vltus oculorumque errorem
terrificiam potiantur Hec ille, Sed & hoc na/

turali rõne & experiẽtia videmus. Nam vt dicitur per quendam concionatorem hispanicum amarillo hazeel oro al que sige suminero y tenblador el thesoro dela azogue al del venero (quod ẽ dicere) pallidum facit aurũ ille qui sequitur suum minerale: & tremulum qui tractat venam thesauri: viui argẽti: & sic de alijs mineralibus. Nam si facies moysi splendida facta est ex consortio sermonis diuini, ita vt nõ possent filij srael prospicere in faciem eius propter claritatẽ vultus illius: vt habetur Exodi. xxxiiii. Nimirum si facies nigromanticorũ & sacrilegorũ istorũ turpes & teterrimæ appareant ex cõsortio tam horribiliũ visionũ demonũ vt turpiũ animalium ĩ quibus appareãt: quorũ vt dicit sãtus Tomas. super Iob, xix. c. lectione. ij. de grauitate huius pecatim in principio demones frequenter apparẽt in figuris bestiarum quæ disignat cõditiones eorum ex prouidentia dei.

Tanta est grauitas huius peccati: silicet superstitionis. quod multiplici pena etiã sub pena mort: hoc proibitum est.

NVnc restat declarare quæ & quãta sit grauitas huius peccati? Pro quo notã-dũ est primo: ꝙ multiplici pena: etiã sub pena mortis anime & corporis proibitũ est vnde Leui.xix Anima que declinauerit ad magos & ariolos; & fornicata fuerit in eis ponam faciem meam contra eam & in terficiam eam demedio populi mei. Item ibidẽ.xx.c. Vir sine muliere in quibus phitonicus vel diuinus spiritus fuerit moriatur & lapidibus obruent eos, sanguinis eorum sit super eos.& Exo.xxj. precipitur. Maleficos non patieris viuere.glo. Maleficos qui pre-stigis magice artis & diabolicis figmẽtis agũt coopatores & adiuratores diaboli. Scribitur enim .j. Reg xxviiij. quod Saul abstulit oẽs magos & ariolos de terra & interfecit eos qui phitones habebãt in ventre. Per hoc pec-catũ ochozias rex israel mortus est: quia in-firmus spreto deo vero misit nuncios ad con-sulendum beelezebub deum accaron. vt ha-betur.iiij. Regum .j.c. & saul quia postea phitonisam consulit nec sperauit in domino propter hoc in terfectus est & trãsulit regnũ eius.j.Parali.x. pro quibus & similibus facit illud quod scribit magister Ioan. gerson. de erroribus contra artem magicã.prima parte

ſic iniquiens: Vt recedens peccator a deo de-
clinetque ĩ vanitates & inſanias falſas: & ad
eum qui pater eſt mēdacij tandem imprudē-
ter apoſtādo ſe cōuertat. Sic demō ōs qui fide
& opere abſq deo vero ſūt vt a deo falſo lu
dificetur neceſſe eſt vt ſcribitur ĩ legēda beati
Bartolomei. Itē ſecūdū cāones ſi diuiatorū &
maleficorū peccatū ocultū ſit: impōitur penitē
tia. xl. dierū extra de ſortilegijs. c. j. Si notoriū
ſit: eis eucariſtia negatur. de conſe. diſt. ij. pro
dilectione. Si ſit clericus deponendus eſt. ſi la
icus excōunicādus. xxvj. q. viij. nō opem. ta-
les etiā ĩfames ſūt & qui ad eos cōcurrūt ūde
nec ad accuſationē debēt admitti. ij. q. viij. quis
quis. Itē tales ſecūdū leges debēt plecti pena
capitis & ſi accedāt ad domū alterius crema-
ri & bona eorū debēt publicari. C. de malefi-
cijs. l. nemo. l. culpa. & . l. nulla Contra omnes
enim diuinatores & maleficos iura ciuilia
ſeuiſſima ſunt. Sed & deus ipſe propter hec
peccata multipliciter punit peccatores ſecū-
dū penā ſterilitatꝭ fructum: ſiccitatis grandinū
venti vrētis & aliorū huiuſmodi imiſionū per
āgelos malos permiſſiue. vt habetur pſalmo
. lxxvii. & in alijs locis plurimis ſacre ſcrip-
ture vt enĩ dicit ſāctus Thomas pria parte. q.
cxiij. art. ad. j primum. demones mittuntur

NVnc restat declarare quæ & quāta sit grauitas huius peccati? Pro quo notādū est primo: ꝙ multiplici pena: etiā sub pena mortis anime & corporis proibitū est vnde Leui.xix Anima que declinauerit ad magos & ariolos; & fornicata fuerit in eis ponam faciem meam contra eam & interficiam eam demedio populi mei. Item ibidē.xx.c. Vir sine muliere in quibus phitonicus vel diuinus spiritus fuerit moriatur & lapidibus obruent eos, sanguinis eorum sit super eos. & Exo.xxj. precipitur. Maleficos non patieris viuere. glo. Maleficos qui prestigis magice artis & diabolicis figmētis agūt coopatores & adiuratores diaboli. Scribitur enim .j. Reg xxviij. quod Saul abstulit oēs magos & ariolos de terra & interfecit eos qui phitones habebāt in ventre. Per hoc peccatū ochozias rex israel mortus est: quia infirmus spreto deo vero misit nuncios ad consulendum beelezebub deum accaron. vt habetur. iiij. Regum .j.c. & saul quia postea phitonisam consulit nec sperauit in domino propter hoc in terfectus est & trāsulit regnū eius.j.Parali.x. pro quibus & similibus facit illud quod scribit magister Ioan. gerson. de erroribus contra artem magicā. prima parte

ſic iniquiens: Vt recedens peccator a deo de-
clinetque ĩ vanitates & inſanias falſas: & ad
eum qui pater eſt mēdacij tandem imprudē-
ter apoſtādo ſe cōuertat. Sic demō ōs qui fide
& opere abſq deo vero ſūt vt a deo falſo lu
dificetur neceſſe eſt vt ſcribitur ĩ legēda beati
Bartolomei. Itē ſecūdū cāones ſi diuíatorū &
maleficorū peccatū ocultū ſit: impōitur penitē
tia. xl. dierū extra de ſortilegijs. c. j. Si notoriū
ſit: eis eucariſtia negatur. de conſe. diſt. ij. pro
dilectione. Si ſit clericus deponendus eſt. ſi la
icus excōunicādus. xxvj. q. viij. nō opem. ta-
les etiā ĩfames ſūt & qui ad eos cōcurrūt ūde
nec ad accuſationē debēt admitti. ij. q. viij. quis
quis. Itē tales ſecūdū leges debēt plecti pena
capitis & ſi accedāt ad domū alterius crema-
ri & bona eorū debēt publicari. C. de malefi-
cijs. l. nemo. l. culpa. & l. nulla Contra omnes
enim diuinatores & maleficos iura ciuilia
ſeuiſſima ſunt. Sed & deus ipſe propter hec
peccata multipliciter punit peccatores ſecū-
dū penā ſterilitat: fructum: ſiccitatis grandinū
venti vrētis & aliorū huiuſmodi ĩmiſionū per
āgelos malos permiſſiue. vt habetur pſalmo
. lxxvii. & in alijs locis plurimis ſacre ſcrip-
ture vt enĩ dicit ſāctus Thomas pria parte. q.
cxiiij. art. ad. j primum. demones mittuntur

a deo puniendum malos propter eius iusticiã quamuis ipsi puniant ex odio & iuidia. Sed beatus Augustinus vt habetur. ij.q.v ij.nõ obseruabitis. ẽumeratis multis superstitionibus sic concludit. Qui has & quascũque diuinationes aut facta aut auguria obseruat aut attendit aut cõsentit obseruantibus aut talibus credit aut ad domum eorum vadit aut in suã domum introducit aut interrogat: sciat se fidẽ Christianã & baptismum preuaricasse: & vt paganum apostatam & dei inimicum, iram dei grauitur in eternũ incurrere: nisi ecclesiastica pænitentia emẽdatus deo reconcilietur. Hæc ille.

De remẽdijs ꝑ adeptiõe bonorũ & euitandis malis.

Quinque remedia licita adhibentur ad euitãdum mala & adipiscendum bona.

QVe autem sunt remedia licita hoĩs pro adeptione bonorũ quorumcunque & pro euitãdis malis ꝗbuscũqꝫ reiectis maleficijs diuĩatiõibus & superstitioĩbus Ponit Ioh. nider precepto. j. c. ix. & sũt quinque. primò faciat (iniquit) homo id quod possit ex propria industria ex propria potentia & viirum suarum exercitatione per viã naturalis rationis & prudentiæ & artis quas sciue

rit hoc vocatur facere quod in se est: ne videatur tenetari deus. quod apostolus .ij.ad Cor .ix. iubet dicens. abundetis in omne opus bonum. Secundo homo recursum habeat pro consilio ad alios homines qui sunt in hoc prudentiores & super hoc imploret auxiliū potentioris: vt cum perito in arte medicandi si est infirmitas naturalis. ideo Eccle. xxxviij Honora medicum propter necessitatem etenim eum creauit altissimus. A deo enim est omnis medela. Tertiò se comendet precibus iustorū huius vitæ vnde Eccle. xxxvij. Cum viro sancto assiduus esto. quecunq; cognoueris obseruantē timorem dei cuius anima est secundùm animam tuam. Quartò deuotè inuocet sanctos patriæ. de quo Iob. v. dicitur. Voca si est qui tibi respondeat: & ad aliquem sanctorum conuertere. Quintò ad deum pro adiutorio imediate recurrat humiliter sicut in veteri testamēto ipsa virgo sacra fecit. Tobiæ . iij. que ait hoc pro certo habete omnis qui colit te: quia vita eius si in probatione fuerit coronabitur: & si in coruptione fuerit ad misericordiam tuam peruenire licebit: & Iosaphat rex iuda in tribulatione inimicorū existens. ij. parali. xx. ait cū ignoramus quid agere debamus, hoc solum habemus residui

vt oculos nostros dirigamus ad te & si intentum non adipiscitur quis per primam viam addat secundam: & sic (si oportet) tertiam vsque ad vltimam quod si perseuerauerit: & si quod ad salutem est rogauerit vtique exaudietur aut in propria petiti forma aut inequiualenti. Exempli gratia. si vis carere vitio aut occasione eius aut habere virtutes: deuotionē: & huiusmodi spūalia bona: siue habere temporalia vel carere malis huius vite: primo primū arripe secundo adde secūdū & sic consequenter sed alia remedia querere superstitiosum illicitum est & diabolicum. Nā articulus quidem est in Ioan. gerson: parte prima de eroribus circa artem magicam: talis quod licitum etiam sit & permitendum maleficia maleficijs repellere Error. Non enim sunt maleficijs repellenda nam aliter sapere, est contra fidem desipicere. Sunt autē tria quibus non prohibetur vti in remedium silicet herbis: lapidus: & similibus q̄ naturaliter habent virtutem, De quo secundum naturales et medicos ratio reddi potest vnde beatus Hieronimus dicit: & ponitur. xxvj. q. vij demōnū sustinenti licet petras habere & herbas sine incantatione, Itē verbis sacris si alicuius auctoritatis sint & alijs sacris rebus. vnde

aliquis colligat herbam medicinalem cũ simbolo diuino vel oratiõe dominicali: vel scribat ĩ carta simbolum vel oratiõem dñicalẽ vel versus alicuius psalmi & ponat super aliquem infirmum vt sic in istis tantum deus creator honoretur, nõ reprobatur: dummodo nulla alia superstitio admisceatur: vt habetur ĩ concilio Martini pape. xxvi. q. v. nõ liceat. tertio in ieiunijs & orationibus & elemosinis & alijs operibus que sunt de genere bonorum que certum est placere deo.

Queritur his deficientibus solum remedium restat in dei misericordia que qualiter impetrantur.

QVibus vijs deficientibus vbi humana subsidia defecerint solũ refugiũ restat ĩ dei misericordia & diuia. postulanda est gratia. de cõse. dist. i. omnis hec autẽ nõ superstitiosis. sed pijs obseruationibus. Nõ demonũ inuocationibus: sed vite emẽdatione & deuota asidua oratione exemplo chananee mulieris. Matthei. xv. hec autẽ. (vt ait Chrisostomus) nõ iuit ad diuinos: non quesiuit ligaturas non vocauit ipostatrices mulieres: sed reliquit omnia diabolica tentamenta &

venit ad iesum. ad ipsum enim vt ait Gregorius primo confugiendũ est qui nostræ possit curare animæ passiones. Non ad homines reprobos superstitiosos & incãtatores nam hoc non est ire ad Christum sed diabolũ: vt ostendit Augustinus. xxvi. q. ij. illud quidem. Si enim deum volumus mutare sententiam suã, nostram in meliorem mutemus vitã. Reijciat ergo fides catholica & iudicium expertorũ seu virorum litteratorum tales vanitates & superstiosas obseruantias.

Exhortarur actor ad euitandum hec opera tenebrarum: & propter quid.

NOs etiã fratres Charissimi vitẽus & abiiciamus hec opa tenebrarũ ne cadat indignatio dei super nos: qa vt dicitur ad Collo. iij. propter hoc venit ira dei in filios diffidentie. Nam si indignatio principis mors est quãto magis dei. Nõ queramus ab eo Veritantem qui mẽdax est. non speremus insuper abeo psperitatẽ qui hostis est, neqꝫ ineamus pactũ cũ eo qui inuidus est, nec consortiũ cũ excõicato & apostata nec fidem proditori perfido adhibeamus, fefellit reuera oẽs & fallit qui sibi aut ĩstitutis suis deditos ĩuenerit.

Qod humana impatientia aliquando nititur reluctari contra Deum, & murmurare eo q obsecrando Deum, ieiunia & peregrinationẽ faciendo, non exauditur: & vnde prouenit.

SEd humana impatiẽtia plerunque contra diuia prouidẽtia qui ideo difert exauditionem vt magis excitet affectionẽ qod fecit in muliere chananea pro filia deprecante: vt dictum est reluctari nititur dicẽs obsecramus deum nec exaudit: ieiunamus & non aspicit: humiliamus animas nostras & nescit: peregrinationem facimus & processiones nec attẽdit qui impatientia impulit Saul vt consulet & phitonisam in hendor. vt habetur primo Regum. xxviij. in Suscitatione Samuelis. vnum & dicebat siquidem philinisti pugnant aduersum me. & deus recessit a me & exaudire me noluit neque in manu profectarũ neque per somnia. Sic murmur resonat sic querimonia istorum vulgariũ quasi gens que fecerit iusticiam & que iudicium dei sui non dereliquerit & quasi populus qui non aduersus fuerit a deo suo per diuersa peccata sic erecta ceruice deũ suis petitionibus omnibus volunt

esse bonoxiũ cũ tamen verissime sint populus qui labijs suis deum honorat & vtinam hoc inueniretur nec verius diceretur blasphemat, cor autem eorum longe est a deo dum verbis & factis & diuersis superstitionibus ipsum ad irã prouocat.

Queritur si deus diferat aliquãdo petita dare nõ debemus cõtra diuinã prouidẽtiã frẽdere quĩ potius eius benigniatẽ patiẽter expectate: nec eidem terminũ expectate misericordie prefigere; sed culpas nostras agnoscere & flagella pij pastoris patienter sustinere.

ii.

COnticescat hec obstiatio diabolica frẽdẽs cõtra diuinã prouidẽtiã quĩ potius patẽiter expecctẽus sicut agricola expectat preciosũ fructũ terre patienter ferens donec accipiat temporaneum & serotinum. non prefigamus terminum diuine misericordie iuxta consilium sãcte Iudith dicentis nos in deum totiens delinquimus & in omnem iniusticiam. Immo ĩ omnes creaturas suas cur non tollerabimus flagella pij patris.

AVertat ergo has omnes superstitiones diabolicas a nobis ille qui ad debellandum aereas potestates & dèmonũ insidias humilis apparere dignatus est qui deus benedictus cum patre & spiritusancto viuit & regnat per infinita seculorum secula Amē

Cum licentia superioris.

ROMAE APVD VINCENTIVM LVCRINVM 1560

esse bonoxiũ cũ tamen verissime sint populus qui labijs suis deum honorat & vtinam hoc inueniretur nec verius diceretur blasphemat, cor autem eorum longe est a deo dum verbis & factis & diuersis superstitionibus ipsum ad irã prouocat.

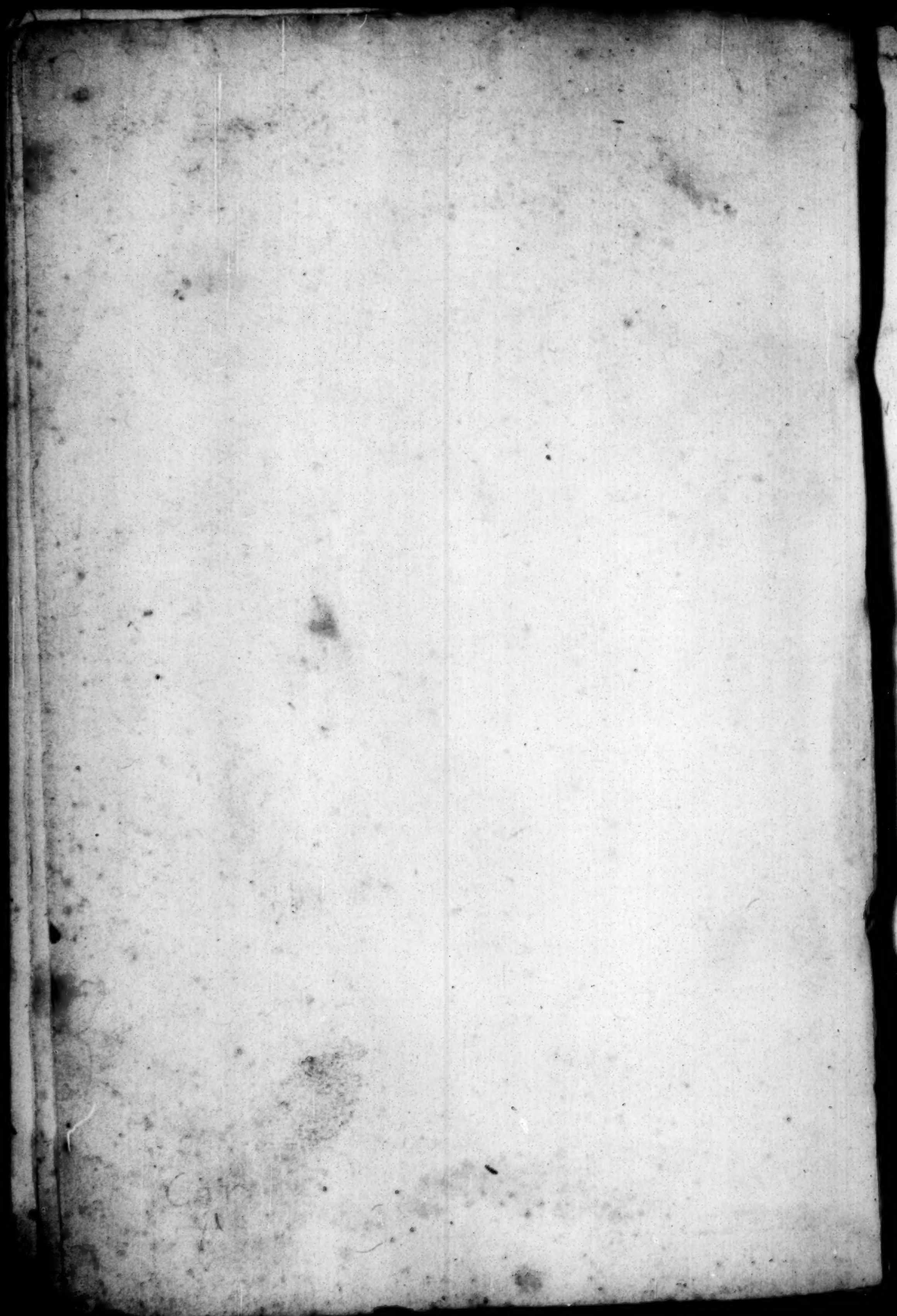
Queritur si deus diferat aliquãdo petita dare nõ debemus cõtra diuinã prouidẽtiã frẽdere qui potius eius benigniatẽ patiẽter expectate: nec eidem terminũ expectate misericordie prefigere; sed culpas nostras agnoscere & flagella pij pastoris patienter sustinere.

COnticescat hec obstiatio diabolica frẽdẽs cõtra diuinã prouidẽtiã qui potius patẽiter expeccteus sicut agricola expectat preciosũ fructũ terre patienter ferens donec accipiat temporaneum & serotinum. non prefigamus terminum diuine misericordie iuxta consilium sãcte Iudith dicentis nos in deum totiens delinquimus & in omnem iniusticiam. Immo ĩ omnes creaturas suas cur non tollerabimus flagella pij patris.

AVertat ergo has omnes superstitiones diabolicas a nobis ille qui ad debellandum aereas potestates & demonũ insidias humilis apparere dignatus est qui deus benedictus cum patre & spiritusancto viuit & regnat per infinita seculorum secula Amẽ

Cum licentia superioris.

ROMAE APVD VINCENTIVM LVCRINVM 1560

Recd
from Ochra
Cost: $1.04
(m.4.)